

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
«ԱԴԱՄԱՆԴ - Կ»
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Հաստատում եմ»
«Ադամանդ-Կ» ՍՊԸ
գործադիր տնօրեն՝ Հ. Հակոբյան

«17» նոյեմբերի 2021թ.

ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՋԵՐՄՈՒԿԻ ԹԵՐՄԱԼ ԱԾԽԱԹՎԱՅԻՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԻ
ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ «ՍԱՐԱՀԱՐԹԻ» ԵՎ «ԿԻՐՃԻ» ՏԵՂԱՄԱՍԵՐԻ ԹԻՎ 30/62, 24/62 ԵՎ 2/61
ՀՈՐԱՏԱՆՑՔԵՐԻՑ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՐՋԱԿԱ
ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԼՐԱԿԱԶՄՎԱԾ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

ք. Երևան
2021թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ -----	4
1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ -----	6
1.1. Նախատեսվող գործունեության, ենթակառուցվածքների համառոտ նկարագրությունը -----	6
1.2. Նախագծմամ նորմատիվ-իրավական հենքը -----	9
2. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ -----	14
3. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ -----	19
Ընդհանուր տեղեկություններ -----	19
Երկրաձևաբանություն, լանջերի թեքություն, արտածին երևույթներ, սեյսմիկ բնութագիր -----	19
Ջրային ռեսուրսներ -----	26
Կլիմա -----	26
Մթնոլորտային օդ -----	29
Հողաբուսական ծածկույթ -----	30
Բուսական աշխարհ -----	33
Կենդանական աշխարհ -----	36
Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ -----	38
Հանքավայրի պաշարները -----	43
4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ -----	47
5. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ -----	49
5.1. Ընդհանուր բնույթի միջոցառումներ -----	49
5.2. Շրջակա միջավայրի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված միջոցառումների ծրագիր -----	50
5.3. Հիդրոերկրաբանական մշտադիտարկումների (մոնիտորինգի) իրականացման պլան -----	52
5.4. Սանիտարական պահպանության գոտի -----	56
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ -----	58
Գրականություն -----	80

ՆԿԱՐՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Նկար 1.	Վայոց ձորի մարզի ակնարկային քարտեզ: Մասշտաբ 1:500000	20
Նկար 2.	Իրավիճակային հատակագիծ: Մասշտաբ 1:25000	21
Նկար 3.	Իրավիճակային սխեմատիկ քարտեզ	22
Նկար 4.	Ջերմուկի հանքավայրի տարածաշրջանի երկրաձևաբանական սխեմատիկ քարտեզ	23
Նկար 5.	Ջերմուկի հանքավայրի շրջանի լանջերի թեքության սխեմատիկ քարտեզ	24
Նկար 6.	Ջերմուկի հանքավայրի շրջանի սողանքային մարմինների սխեմատիկ քարտեզ	24
Նկար 7.	ՀՀ տարածքի հավանական սեյսմիկ վտանգի գոտիավորման քարտեզ	25
Նկար 8.	Արփա գետի ավազանի մոնիթորինգի ցանց	27
Նկար 9.	Կլիմայական գոտիների տարածման սխեմատիկ քարտեզ	27
Նկար 10.	Հողերի բնական տիպերի տարածման քարտեզ	31
Նկար 11.	Բուսականության տիպերի սխեմատիկ քարտեզ	33
Նկար 12.	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների սխեմատիկ քարտեզ	39
Նկար 13.	Բնության հուշարձանների և հորատանցքերի տեղադիրքերի սխեմատիկ քարտեզ	42
Նկար 14.	Մշտադիտարկման կետերի սխեմատիկ քարտեզ	54

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

Օգտակար հանածո՝ ընդերքում պարփակված պինդ հանքային գոյացումներ, հեղուկ կամ գազային բաղադրամասեր, այդ թվում՝ ստորերկրյա ջրեր (քաղցրահամ և հանքային) և երկրաջերմային էներգիա, ջրավազանների, ջրհոսքերի հատակային նստվածքներ, որոնց քիմիական կազմը և ֆիզիկական հատկանիշները թույլ են տալիս դրանք օգտագործել ուղղակիորեն կամ վերամշակումից հետո

Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են

Հանքավայր՝ ընդերքի մաս, որը պարունակում է օգտակար հանածոյի պաշարներ (այդ թվում՝ կանխատեսումային), որոնք ստացել են երկրաբանատնտեսագիտական գնահատական

Ջրերի պահպանում՝ ջրերի աղտոտումը և հյուծումը կանխարգելող ու վերացնող միջոցառումներ

Սանիտարական պահպանման գոտի՝ բնակչության՝ խմելու, առողջապահական, կոմունալ, կենցաղային սպասարկման, բուժիչ, կուրորտային և առողջարարական կարիքների պահանջների բավարարման նպատակով օգտագործվող ջրային ռեսուրսների պահպանման գոտի

Ստորերկրյա ջրեր՝ ջուր (արտեզյան, գրունտային, բնաղբյուր), որը գտնվում է երկրակեղևը կազմող ապարների մեջ հեղուկ կամ գոլորշի կամ կարծր վիճակում

Ստորերկրյա քաղցրահամ ջրեր՝ մինչև 1գ/լ հանքայնացմամբ ջրեր

Ստորերկրյա հանքային ջրեր՝ բարձր հանքայնացմամբ (1գ/լ-ից ավելի) ջրեր, որոնք պարունակում են առանձնահատուկ միկրոբաղադրիչներ: Հանքային ջրերը գլխավորապես օգտագործվում են առողջարանային բուժման համար և որպես սեղանի զովացուցիչ ջրեր

Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքներ՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման նախագծով կամ օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության ծրագրով շրջակա միջավայրի պահպանության նպատակով նախատեսված ընդերքօգտագործման արդյունքում խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (անվտանգ կամ օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումներ

Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրության փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձինք

Շրջակա միջավայր՝ բնական և մարդածին տարրերի (մթնոլորտային օդ, ջրեր, հողեր, ընդերք, լանդշաֆտ, կենդանական ու բուսական աշխարհ, ներառյալ՝ անտառ, բնության

հատուկ պահպանվող տարածքներ, բնակավայրերի կանաչ տարածքներ, կառույցներ, պատմության և մշակույթի հուշարձաններ) և սոցիալական միջավայրի (մարդու առողջության և անվտանգության), գործունեների, նյութերի, երևույթների ու գործընթացների ամբողջությունը և դրանց փոխազդեցությունը միմյանց ու մարդկանց միջև

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն՝ հիմնադրությամբ փաստաթղթի գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա հնարավոր փոփոխությունները

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտ՝ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված փաստաթղթերի փաթեթ

Բնապահպանական կառավարման պլան՝ ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ և դրանց իրականացման մշտադիտարկման ցուցիչներ, որոնք հստակ են և չափելի՝ որոշակի ժամանակի ընթացքում

Բույսերի Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների, ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին

Կենդանիների Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող կենդանիների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով մշտադիտարկումներ՝ ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության և օգտակար հանածոների արդյունահանման աշխատանքային ծրագրերին զուգընթաց՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ծրագրով, օգտակար հանածոների արդյունահանման աշխատանքային նախագծով, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտով և ազդեցության գնահատման հաշվետվությամբ ամրագրված ցուցանիշների հիման վրա իրականացվող մշտադիտարկումներ:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Նախատեսվող գործունեության, ենթակառուցվածքների համառոտ նկարագրությունը

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերը գտնվում են ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Վայքի տարածաշրջանի Ջերմուկ առողջարանի տարածքում (տե՛ս նկար 1):

Ներկայումս «Ադամանդ-Կ» ՍՊԸ հանքային ջրի արդյունահանումը իրականացնում ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» տեղամասի թիվ 30/62 և 24/62 հորատանցքերից՝ համաձայն 23.11.2012թ. ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության տրամադրած արդյունահանման թույլտվության՝ ՇԱԹՎ-29/279 և ընդերքօգտագործման պայմանագրի՝ N ՊՎ-279, որի գործողության ժամկետն ավարտվում է 15.08.2022թ.:

Ընկերության թիվ 30/62 և 24/62 հորատանցքերից տարեկան տրամադրված ջրաքանակը կազմում է՝ 13000.0 մ³ կամ 0.41 լ/վրկ հանքային ջուր՝ բուժական նպատակով: Այդ թվում՝ 10500.0 կամ 0.33 լ/վրկ թիվ 30/62 և 2500.0 կամ 0.08 լ/վրկ թիվ 24/62 հորատանցքից:

Ներկայումս, պահանջարկից ելնելով, ընկերությունը ցանկանում է նաև ընդլայնել իր գործունեությունը՝ հանքային ջուրը օգտագործել ռեկրացիոն (հորատանցք թիվ 2/61) և արդյունաբերական (հորատանցք թիվ 30/62) նպատակով:

Այդ հորատանցքերից հանքային ջրի արդյունահանման թույլտվություն այլ կազմակերպության չկա տրամադրված:

Ընկերության կողմից պահանջվող հանքային ջրի ընդհանուր (գումարային) ջրաքանակը կազմում է 38056.1 մ³/տարի կամ 1.21 լ/վրկ, այդ թվում՝

բուժական նպատակով - 10500.0 մ³/տարի կամ 0.33 լ/վրկ թիվ 30/62 հորատանցքից և
2500.0 մ³/տարի կամ 0.08 լ/վրկ թիվ 24/62 հորատանցքից,
ռեկրացիոն նպատակով (հանգստի նպատակով լողավազաններում օգտագործելու)

– 15056.1 մ³/տարի կամ 0.48 լ/վրկ թիվ 2/61 հորատանցքից,
արդյունաբերական նպատակով – 10000.0 մ³/տարի կամ 0.32 լ/վրկ թիվ 30/62 հորատանցքից:

Ընկերությունը երկարաձգելով հանքավայրի թիվ 30/62 և 24/62 հորատանցքերի արդյունահանման իրավունքի գործողության ժամկետը, ինչպես նաև ընդլայնելով իր գործունեությունը, և իրականացնելով Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61

հորատանցքերից հանքային ջրի արդյունահանման աշխատանքները՝ բուժական, ռեկրացիոն և արդյունաբերական նպատակով, Ընկերությունը կշարունակի ապահովել շուկայի ավելացող պահանջարկը, կպահպանի և կավելացնի գոյություն ունեցող աշխատատեղերը՝ նպաստելով Ջերմուկի համայնքի բնակչության սոցիալական պայմանների և կենսամակարդակի բարելավմանը,

Ընկերությունը հանքավայրի թիվ 30/62 հորատանցքը բուժական և արդյունաբերական նպատակներով շահագործում է 1997թ-ից: Ընկերության կողմից հանքավայրի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերը տեխնիկապես լիարժեք կահավորված են տարբեր նպատակներով ջրամատակարարում ապահովելու համար և հանդիսանում են Ընկերության սեփականությունը:

Հարկ եմ համարում նշել, որ պահանջարկի բացակայության պատճառով (կրճատվել էր արդյունաբերական նպատակով հանքային ջուր օգտագործողների քանակը և ծավալները) Ընկերության խնդրանքով հանքավայրի թիվ 30/62 հորատանցքի արդյունաբերական (շշալցման) նպատակով տրամադրված արդյունահանման թույլտվությունը՝ ՇԱԹ-29/539 և ընդերքօգտագործման պայմանագիրը՝ N Պ-539 ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարի 14.08.2017թ-ի N 100-Ա հրամանով լուծարվեց:

Ներկայումս, պահանջարկից ելնելով, ընկերությունը ցանկանում թիվ 30/62 հորատանցքից նորից իրականացնել արդյունաբերական (շշալցման) նպատակով ջրամատակարարում:

Ընկերությունը բուժական նպատակով հանքային ջուրը կշարունակի տրամադրել Ջերմուկի առողջարաններին, իսկ արդյունաբերական նպատակով՝ կտրամադրի շշալցում իրականացնող ընկերություններին կնքված ջրամատակարարման պայմանագրերի հիման վրա:

Ընկերությունը ռեկրացիոն նպատակով (հանգստի նպատակով լողավազաններում օգտագործելու) հանքային ջուրը կիրականացնի հանքավայրի թիվ 2/61 հորատանցքի տարածքում գտնվող, ընկերության սեփականությունը հանդիսացող հողատարածքում կառուցված Էլիպտիդ՝ (8.0մx6.0մx1.3մ) չափսերով լողավազանում:

Հորատանցքերի հողամասերի տարածքի նպատակային նշանակությունը՝ արդյունաբերական, ընդերքի օգտագործման և այլ արտադրական նշանակության, իսկ օգտագործման նպատակը՝ հանքային ջրերի հանքավայրի շահագործում: Հողամասերի տարածքի մակերեսը կազմում է 895.0մ², այդ թվում՝ թիվ 2/61 - 280.0մ², թիվ 24/62 - 185.0մ², թիվ

30/62 - 430.0մ², որոնց վրա առկա են կառուցված արտադրական շինություններ ընդհանուր 166.32մ² մակերեսով (տես՝ անշարժ գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վկայականը):

Հանքային ջրի հանքավայրի հորատանցքերի արդյունավետ շահագործման, դրանց պահպանման և սպասարկման համար ընկերությունը համալրված է բազմափորձ մասնագետներով:

Լողավազանների նկարագիրը

Ընկերությունը մարդկանց հանգստի կազմակերպման համար հանքավայրի թիվ 2/61 հորատանցքի տարածքում ունի կառուցված 1 հատ Էլիպսոիդ՝ (8.0մx6.0մx1.3մ) չափսերով լողավազան, որը բարեկարգման-վերանորոգման կարիք ունի:

Ռեկրացիոն նպատակով օգտագործվող հանքային ջրի ջրօգտագործման նորմայի հաշվարկը կատարվել է այդ լողավազանի համար:

Ընկերության հանգստի նպատակով լողավազանը գործելու է տարեկան 6 ամիս (180 օր):

Հանգստացողների առավելագույն թվաքանակը դիտվում է հանգստյան սեզոնի ընթացքում:

Էլիպսոիդ լողավազանի ծավալի հաշվարկը կատարվել է հետևյալ բանաձևերով՝

$$V = 4/3 \times \pi \times A/2 \times B/2 \times C$$

Էլիպսոիդ ձևի լողավազան լցվող հանքային ջրի ծավալը կկազմի՝

$$V = 4/3 \times 3.14 \times 8.0/2 \times 6.0/2 \times 1.2 = 60.3 \text{ մ}^3$$

Լողավազանի սկզբնական լցումից հետո հանքային ջուրը ամբողջությամբ փոխում են 10 օրը մեկ անգամ, կամ առողջարանային համալիրի գործունեության ընթացքում 180 օր/10 օր = 18 անգամ: Մնացած ժամանակ պահպանվում է հանքային ջրի թույլ մշտական հոսք:

Ջրապահանջը լողավազանի սկզբնական լցման և ջրափոփոխության համար կազմում է՝ $W = (1+18) \times V = 19 \times 60.3 \text{ մ}^3 = 1145.7 \text{ մ}^3$ հանքային ջուր:

Հանքային ջրի լրիվ ջրափոխությունը կատարվում է 1 օրվա ընթացքում, կամ լողավազանների օգտագործման ժամանակահատվածում՝ $19 \times 1 \text{ օր} = 19 \text{ օր}$:

Մշտական հոսքը պահպանվում է $180 \text{ օր} - 19 \text{ օր} = 161 \text{ օր}$ ՝ 1.0 լ/վրկ հանքային ջրի հաշվարկից:

Թարմ հանքային ջրի տարեկան պահանջը մշտական հոսքի ստեղծման համար հավասար է՝ $W^p = 0,001 \text{ մ}^3 \times 3600 \text{ վրկ} \times 24 \text{ ժամ} \times 161 \text{ օր} = 13910.4^3/\text{տարի}$

Ընդամենը թարմ հանքային ջրի տարեկան պահանջը լողավազանի համար կազմում է՝
 $W^{L.P.} = W + W^p = 1145.7 + 13910.4 = 15056.1 \text{ մ}^3/\text{տարի}$;

Լողավազանի հեռացվող հանքային ջուրը թափվելու է կոյուղու կամ Արփա գետի մեջ:

Հանքային ջրի հանքավայրի հորատանցքերի արդյունավետ շահագործման, դրանց պահպանման և սպասարկման համար ընկերությունը համալրված է բազմափորձ մասնագետներով:

Հավելված 4-ում ներկայացված է «Ադամանդ-Կ» ՍՊ ընկերության ջրամատակարարման սխեման:

1.2. Նախագծման նորմատիվ-իրավական հիմքերը

Շրջակա միջավայրը մարդու բնակության և արտադրական գործունեության միջավայրն է, որը պահպանության և իր վրա ազդեցության գնահատման կարիքն ունի:

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի արդյունահանման աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

1. 2011թ. նոյեմբերի 28-ին ընդունված ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք, որով սահմանվում են ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, կարգավորվում են ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պաշտպանության, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների ու օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները: ՀՀ Ջրային օրենսգիրք, որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

2. ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (ընդունված 04.06.2002), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում՝ ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

3. ՀՀ Հողային օրենսգիրք (Ընդունված է 2001 թվականի մայիսի 2-ին), որը սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը:

4. ՀՀ Անտառային օրենսգիրք /24.10.2005թ./ , որը կարգավորում է ՀՀ անտառների և անտառային հողերի կայուն կառավարման՝ պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, անտառապատման և արդյունավետ օգտագործման, ինչպես նաև անտառների հաշվառման, մոնիթորինգի, վերահսկողության և անտառային հողերի հետ կապված հարաբերությունները:

5. «Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված 23.11.1999 թ.), որը սահմանում է պետական քաղաքանությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:

6. «Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված 03.04.2000թ.), որը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների Հայաստանի Հանրապետությունում պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքանությունը:

7. «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-121, 11.10.1994թ.), որի առարկան մթնոլորտային օդի մաքրության ապահովման, մթնոլորտային օդի վրա վնասակար ներգործությունների նվազեցման ու կանխման բնագավառում հասարակական հարաբերությունների կարգավորումն է:

8. «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-110, 21.06.2014թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները:

9. ՀՀ կառավարության 14.12.2017թ.-ի թիվ 1643-Ն որոշում, որով սահմանվում են խախտված հողերի ռեկուլտիվացմանը ներկայացվող պահանջները և խախտված հողերի դասակարգումն ըստ ռեկուլտիվացման ուղղությունների:

10. ՀՀ կառավարության 05.10.2017թ.-ի N 1267-Ն որոշում, որը կիրառվում է բնօգտագործման վճար վճարող ջրօգտագործողների կողմից ստորերկրյա հանքային ջրերի արդյունահանված պաշարների և արտադրված ածխաթթու գազի հաշվառման նպատակով ջրահաշվիչ (ջրաչափիչ) սարքերի, գազաչափերի տեղադրման և կնքման, ստորերկրյա հանքային ջրերի արդյունահանված պաշարների և արտադրված ածխաթթու գազի ծավալների վերաբերյալ տվյալների արձանագրման կարգերը և ժամկետները սահմանելու ժամանակ:

11. ՀՀ կառավարության 22.11.2012թ.-ի N 1484-Ն որոշում, որը սահմանում է ստորերկրյա հանքային ջրերի հանքավայրերի շահագործման ժամանակ անհրաժեշտ ռեժիմային դիտարկումների իրականացումը, որը կապահովի ջրային ռեսուրսները սպառումից և աղտոտումից պահպանելը:

12. «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» ՀՀ օրենքը, որը սահմանում է ՀՀ բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավական, տնտեսական և կազմակերպական հիմքերը:

13. «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (27.11.2006թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները:

14. ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N 71-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը:

15. ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N 72-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը,

16. ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N 967-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը ըստ տեսակների և տեղադիրքի:

17. ՀՀ կառավարության 22 նոյեմբերի 2012թ.-ի «Ստորերկրյա ջրերի շահագործական պաշարների և կանխատեսումային ռեսուրսների դասակարգումը հաստատելու և ՀՀ կառավարության 2002 թվականի փետրվարի 2-ի N94 որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու

մասին » N1480-Ն որոշում, որով հաստատվել է ստորերկրյա ջրերի շահագործական պաշարների և կանխատեսումային ռեսուրսների դասակարգումը:

18. ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի «Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը սահմանելու մասին» N 191-Ն որոշում:

19. ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ.-ի հուլիսի 31-ի «ՀՀ բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին» N781-Ն որոշում:

20. ՀՀ կառավարության 14.08.200 թ.-ի N 1110-Ն որոշում, որով հաստատվել է ջրային ռեսուրսների վրա տնտեսական գործունեության հետևանքով առաջացած ազդեցության գնահատման կարգը:

21. ՀՀ կառավարության 27.05.2015թ.-ի N764-Ն որոշում, որով հաստատվել է շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր տնտեսական վնասի գնահատման և հատուցման կարգը:

22. ՀՀ կառավարության 25.01.2005թ.-ի N 91-Ն որոշում, որով հաստատվել է մթնոլորտի վրա տնտեսական գործունեության հետևանքով առաջացած ազդեցության գնահատման կարգը:

23. ՀՀ կառավարության 25.01.2005թ.-ի N 92-Ն որոշում, որով հաստատվել է մթնոլորտի վրա տնտեսական գործունեության հետևանքով առաջացած ազդեցության գնահատման կարգը:

24. ՀՀ կառավարության 24.12.2003թ.-ի N 1746-Ն որոշում, որով հաստատվել են ՀՀ բնակավայրերի հողերի կադաստրային գնահատման կարգը, Հայաստանի Հանրապետության բնակավայրերի հողերի տարածագնահատման (գտնվելու վայրի) գոտիականության գործակիցները և սահմանները:

25. ՀՀ առողջապահության նախարարի 29.11.2002թ.-ի N 803 հրաման, որով հաստատվել են «Խմելու տնտեսական նշանակության ջրմուղների և ջրամատակարարման աղբյուրների սանիտարական պահպանման գոտիներ» N-2III.U2-2 սանիտարական կանոնները:

26. ՀՀ առողջապահության նախարարի 10.03.2003թ.-ի N 137 հրաման, որով հաստատվել են «Խմելու հանքային ջրերի մշակմանը և շշալցմանը ներկայացվող հիգիենիկ պահանջներ» N 2-III-4.1-04-2003 սանիտարական կանոնները:

27. ՀՀ կառավարության 17.09.2009թ.-ի N 1063-Ն որոշումը, որով ստեղծվել է ստեղծել Ջերմուկի ջրաբանական պետական արգելավայրը:

28. ՀՀ կառավարության 04.11.2010թ.-ի N 1430-Ն որոշում, որով հաստատվել է «Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայրի սահմանների նկարագիրը և հատակագիծը:

2. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերը գտնվում են ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Վայքի տարածաշրջանի Ջերմուկ առողջարանի տարածքում:

Վայոց ձորի մարզը զբաղեցնում է պատմական Հայաստանի Սյունյաց նահանգի նույնանուն գավառի հիմնական տարածքը: Ներկայիս վարչատարածքային միավորը ձևավորվել է Հայկական ԽՍՀ-ի մաս կազմած Եղեգնաձորի և Վայքի շրջանների միավորման հետևանքով՝ 1995 թվականի փարեփոխումների արդյունքում:

Վայոց ձորի մարզը զբաղեցնում է 2308.0 կմ² տարածք: Ընդգրկում է երեք հիմնական աշխարհագրական շրջաններ՝ Արփայի գոգավորություն, Վայքի ծալքաբեկորավոր լեռնաշղթա (ձգվում է հարավում) և Վարդենիսի հրաբխային լեռնավահան: Հյուսիսում սահմանակցում է Գեղարքունիքի մարզին, հյուսիս-արևելքում՝ Արցախի Հանրապետությանը, հարավ-արևմուտքում՝ Սյունիքի մարզին, հարավային հատվածում՝ Նախիջևանին, իսկ արևմուտքում՝ Արարատի մարզին:

Վայոց ձորը Հայաստանի տնտեսապես ամենաթույլ զարգացած մարզերից մեկն է: Մարզին բնորոշ են ռեսուրսապահովվածության ցածր մակարդակը, տարածքի թույլ բնակեցվածությունը, տրանսպորտային նոսր ցանցը, տնտեսության զարգացման ցածր մակարդակը և ագրարային բնույթը, գյուղական բնակչության խիստ գերակշռությունը, տնտեսական խոշոր կազմակերպիչ կենտրոնի բացակայությունը: Արդյունաբերության և գյուղատնտեսության արտադրանքի ծավալներով հանրապետությունում գրավում է վերջին տեղերից մեկը՝ զգալիորեն զիջելով մյուս մարզերին:

Տնտեսության առաջատար ճյուղը գյուղատնտեսությունը, որի ավանդական ուղղություններից մեկն էլ խաղողագործությունն է: Ինքնին, Վայոց ձորը հանդիսանում է Հայաստանի խաղողագործական չորս շրջաններից մեկը, որը աչքի է ընկնում գինեգործության հազարամյա ավանդույթներով: «Արենի» տեսակի խաղողից այստեղ պատրաստվում է նույնանուն հանրահայտ գինին:

Վայոց ձորը աչքի է ընկնում նաև հարուստ մշակութային ժառանգությամբ և պատմական անցյալով: Հայաստանի պատմագրության մեջ Վայոց ձորն առաջին անգամ հիշատակվել է Մովսես Խորենացու կողմից՝ դեռևս հնագույն ժամանակներից ընդգրկված լինելով հայկական պետական կազմավորումների մեջ: Թռչունների քարայրում հայտնաբերված կաշվե տրեխը համարվում է մինչ օրս հայտնի ամենահին կոշիկի նմուշը:

2007-2011 թվականներին իրականացված պեղումների ընթացքում Արենիի նախնադարյան քարանձավում հայտնաբերվել է գինեգործությանը վերաբերող գտածոներ (գինու խմորման գուռեր, մզարան, պահեստային սափորներ): Ներկայումս այդ գինեգործական համալիրը համարվում է աշխարհում հնագույնը:

Վայոց ձորի մարզային տարածքում են գտնվում է նաև միջնադարյան շրջանի Թանահատի վանքը (8-րդ դար), 10-րդ դարին թվագրվող Սմբատաբերդը կամ Ջաղաց Քարի բերդը և վաղմիջնադարյան հայկական ճարտարապետության մարզարիտներից մեկը՝ Նորավանքը: Այստեղ է գտնվել նաև միջնադարյան Հայաստանի կարևորագույն ուսումնագիտական կենտրոնը՝ Գլաձորի համալսարանը:

Վայոց ձորի մարզի վարչական կենտրոնը Եղեգնաձոր համայնքն է (բնակչությունը՝ 7800 մարդ), որը հանդիսանում է նաև մարզի խոշորագույն քաղաքը: Վարչատարածքային միավորի մյուս քաղաքային բնակավայրերն են Վայքն ու Ջերմուկը: Վերջինս համարվում է զբոսաշրջային կարևոր նշանակություն ունեցող առողջարանային քաղաք: Ըստ 2019 թվականի մարդահամարի տվյալների՝ մարզի բնակչությունը կազմում է 49 հազար մարդ, որի ճնշող մեծամասնությունը հայերն են (99 % և ավելի): Վայոց ձորը համարվում է Հայաստանի ամենաքիչ և ամենանոսր բնակեցված մարզը:

Մարզի տարածքում հատնաբերվել են բազալտի, գաբրոսիտիտների, ֆելզիտային տուֆի, տրավերտինի, ոսկու, հանքային ջրերի և այլ օգտակար հանածոների պաշարներ:

Ջերմուկ առողջարանային քաղաքը գտնվում է Ջերմուկի ջրաբանական արգելավայրի տարածքում: Դա բնության հատուկ պահպանվող տարածք է Արփա գետի վերին ավազանում, 2000-2500 մ բարձրություններում: Ստեղծվել է հանքային ջրերի տաք աղբյուրների («Ջերմուկ» հանքային ջուր) սնման ավազանների պահպանության նպատակով:

Ջերմուկ քաղաքը գտնվում է մարզկենտրոնից 50.0 կմ հյուսիս-արևելք, Արփա գետի ակունքի շրջանում: Հայաստանի երեք առողջարանային քաղաքներից մեկն է: Գտնվում է Երևանից 173.0 կմ հեռավորության վրա:

Վարչական տարածքը՝ շուրջ 5,5 հազար հեկտար: Քաղաքը «Երևան-Գորիս-Ստեփանակերտ» մայրուղուց գտնվում է 24.0 կմ հեռավորության վրա:

Ջերմուկի ազգաբնակչությունը 2015 թվականի տվյալներով կազմել է 4400 բնակիչ՝ հիմնականում հայեր: Բնակչության մի մասը 1990-1991թթ. Ադրբեջանից բռնագաղթած հայեր են:

Քաղաքին է պատկանում նաև 3.0 կմ հարավ-արևմուտքում գտնվող Կեչուտ գյուղը: 2016 թվականին «Վարչատարածքային բաժանման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով Ջերմուկ քաղաքային համայնքին են միավորվել նաև Գնդեվազ, Հերհեր և Կարմրաշեն գյուղերը:

Ջերմուկ բնակավայրը հիշատակվում է սկսած 13-րդ դարից՝ պատմիչ Ստեփանոս Օրբելյանի «Պատմություն Նահանգին Սիսական» աշխատության մեջ: Սակայն քաղաքի տարածքում գտնվող հին կիկլոպյան ամրոցի և 8-րդ դարի եկեղեցու ավերակներն ու մնացորդները խոսում են այն մասին, որ հանքային ջրերի ակունքների մոտ գտնվող Ջերմուկ բնակավայրը գոյություն է ունեցել շատ վաղուց:

Ջերմուկի կազդուրիչ հանքային ջրերը դեռ շատ հնուց օգտագործվել են ինչպես հասարակ ժողովրդի, այնպես էլ Սյունաց Իշխանների կողմից՝ ամենատարբեր հիվանդությունների բուժման նպատակով: Այդ մասին են վկայում միջնադարում կառուցված լողավազանի մնացորդները, որոնք վերակառուցվել և վերականգնվել են 1860-ական թվականներին ցարական պրիստավ Գևորգ Խանազյանի կողմից, և այժմ էլ ժողովրդի կողմից լողավազանը կոչվում է «Պրիստավի գյուղ»: Չնայած պատմական հարուստ անցյալին, այսօրվա նոր քաղաքի հիմքը դրվել է միայն 1940 թվականին՝ առաջին առողջարանի կառուցման ավարտով: Հետագա տարիներին Ջերմուկը կառուցվել ու կառուցապատվել է:

1967 թվականից հանրապետական ենթակայության և 1970 թվականից միութենական նշանակության առողջարանների կարգը դասված քաղաք առողջարանը այսօր հանգստացողներին ու զբոսաշրջիկներին է առաջարկում շուրջ 2 000 մահճակալով առողջարանների, հյուրանոցների, պանսիոնատների, համաբուժարանների, ըմպելասրահի, լողավազանների, մարզահրապարակների, կինոթատրոնի, հասարակական սննդի օբյեկտների, բարերի ու սրճարանների ծառայությունները:

Ջերմուկում գործում են բազմաթիվ առողջարաններն ու հյուրանոցները:

Ջերմուկի հանքային ջրերը քիմիական կազմով նման են Կառլովի Վարիի հանքային ջրերին: Ջերմուկում բուժվում են ստամոքսաղիքային համակարգի, լյարդի, լեղուղիների, ենթաստամոքսային գեղձի, հենաշարժական ապարատի, ծայրամասային նյարդային համակարգի, զինեկոլոգիական հիվանդություններով և նյութափոխանակության խանգարումներով (շաքարախտ, միզաթթվային դիաթեզ) տառապողները: Ջերմուկը ոչ միայն բազմաթիվ լեգենդների բնաշխարհ է, այլ նաև քաղաքում ու մերձակայքում սփռված բազմաթիվ պատմամշակութային հուշարձաններով ու տեսարժան կառույցներով (Արփա-Սևան թունել,

Կեչուտի ջրամբար, Գնդեվանք, Վարդանի քար, Գլաձորի միջնադարյան համալսարան, Նորավանքի համալիր և այլն), արկածային տուրիզմի սիրահարներին ձգող բազմաթիվ անդնդախոր ձորերով ու բարձր ժայռերով, քարանձավներով ու որսատեղիներով հարուստ մի բացօդյա թանգարան: Հատկապես գեղեցիկ է ջերմուկյան ձնառատ, փափուկ և արևոտ ձմեռը:

Քաղաքում կան արդյունաբերական ձեռնարկություններ, որոնցից ամենախոշորը «Ջերմուկ Գրուպ» ՓԲԸ հանքային ջրերի գործարանն է, քարհանքեր, ՀԷԿ, պանրի գործարան:

2007 թվականից սկսած Ջերմուկում անցկացվում են մի շարք միջազգային մրցաշարեր և առաջնություններ, որոնց թվում նաև՝ Կարեն Ասրյանի անվան շախմատի միջազգային հուշամրցաշարը:

Ջերմուկ քաղաքի սկզբնամասում, 2007 թվականի աշնանը ավստրիական "Leitner" կազմակերպության կողմից կառուցվել է Ջերմուկի ճոպանուղին, որն ունի 1000.0մ երկարություն:

Արփայի վերին հոսանքի կիրճում են գտնվում քարայրների համալիրը (բրոնզե դարի ժամանակից), Սբ. Հովհաննես եկեղեցին, «Թուխ Մանուկ» և Սբ. Գևորգ մատուռները:

Ջերմուկի անտառային կաճանում է գտնվում ֆիդայիներին նվիրված արձանաշարը, որի հեղինակն է քանդակագործ Հովհաննես Մուրադյանը:

Ջերմուկ առողջարանային քաղաքը գտնվում է Ջերմուկի ջրաբանական արգելավայրի տարածքում: Դա բնության հատուկ պահպանվող տարածք է Արփա գետի վերին ավազանում: Ստեղծվել է հանքային ջրերի տաք աղբյուրների («Ջերմուկ» հանքային ջուր) սնման ավազանների պահպանության նպատակով:

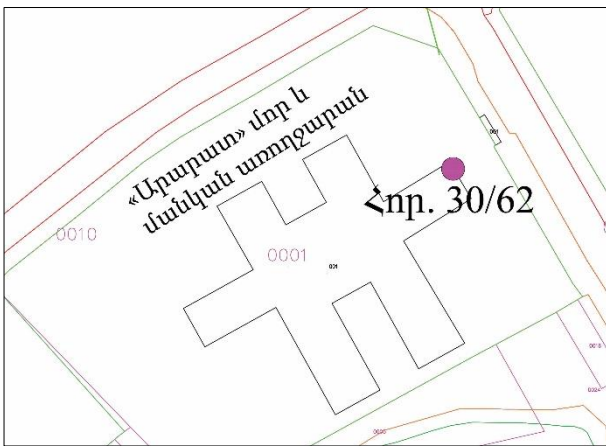
2016 թվականին՝ համայնքների խոշորացման ծրագրի շրջանակներում, ստեղծվել է Ջերմուկ խոշորացված համայնքը, որն ընդգրկել է Ջերմուկ քաղաքը, Գնդեվազ, Կարմրաշեն և Հերհեր բնակավայրերը:

Թիվ 30/62 հորատանցքը գտնվում է Ջերմուկ քաղաքի «Արարատ» մոր և մանկան առողջարան» ՓԲԸ-ին սեփականության իրավունքով պատկանող 1.4 հա մակերեսով, հատուկ պահպանվող տարածքների առողջարարական նպատակներով նախատեսված հողերում (նկար 1.1), անմիջապես հարակից է առողջարանի շենքին:

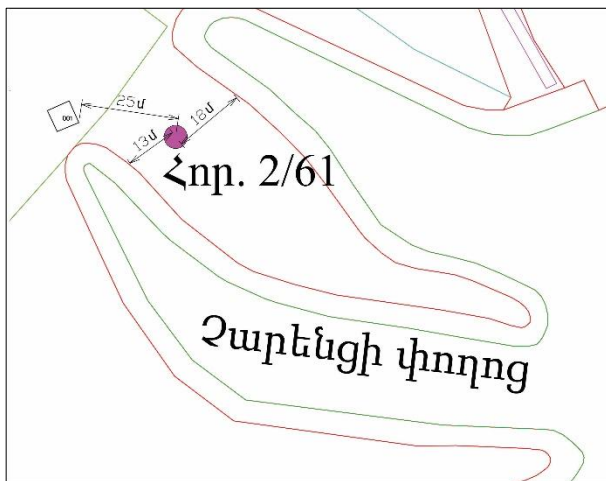
Թիվ N 24/62 հորատանցքը գտնվում է «Ադամանդ-Կ» ՍՊԸ-ին սեփականության իրավունքով պատկանող արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության ընդերքի օգտագործման համար տրամադրված հողատարածքում, մոտակա

շինությունը «Արարատ» առողջարանն է, հեռավորությունը հորատանցքի և շինության միջև ներկայացված է նկար 1.2-ում:

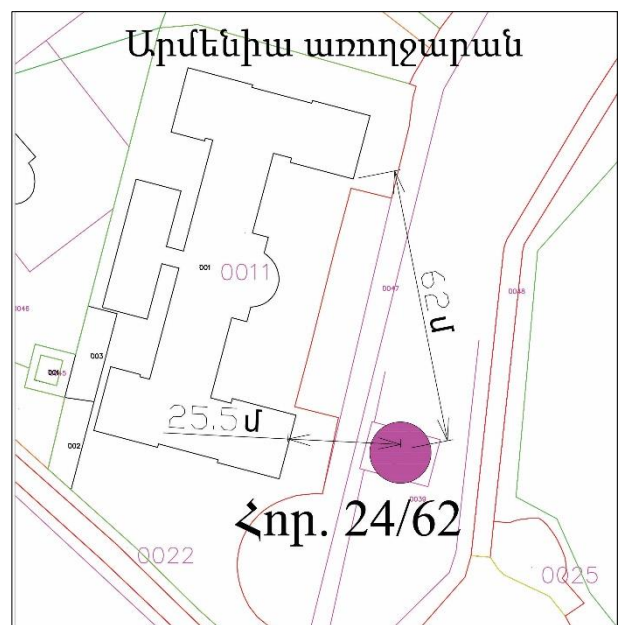
Թիվ 2/61 հորատանցքը գտնվում է պետական սեփականություն հանդիսացող անտառում, 10-002-0023-0002 ծածկագրով արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության ընդերքի օգտագործման համար տրամադրված հողամասի սահմաններում: Հեռավորությունը մոտակա բնակելի շինությունից և Չարենց փողոցի երթևեկելի մասից ներկայացված է 1.3 նկարում:

Նկար 1.1.

Նկար 1.3.

Նկար 1.2.

3. ՇՐՋԱՆԻ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Ընդհանուր տեղեկություններ. Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերը գտնվում են ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Վայքի տարածաշրջանի Ջերմուկ առողջարանային քաղաքի տարածքում Արփա գետի վերին հոսանքի հովտում (տե՛ս նկար 1, 2, 3):

Հանքավայրն ասֆալտապատ ճանապարհով կապված է հանրապետության մայրաքաղաք Երևանի (173.0կմ) հետ:

Քաղաքը շրջափակված է 2500-3000 մետր բարձրության հասնող լեռնաշղթաներով, իսկ հարավ-արևմուտքում՝ Արփայի գեղատեսիլ կիրճն է: Արփայի մեջ թափվող վտակի գետաբերանի մոտ առաջացել է մի քանի տասնյակ մետր բարձրության հանքային ջրվեժ: Հայտնի է հատկապես Արփայի աջ և ձախ ավերին գտնվող՝ թվով 36 բուժիչ տաք աղբյուրներով՝ ջերմուկներով, որոնք ունեն հիդրոկարբոնատա-սուլֆատային բաղադրություն:

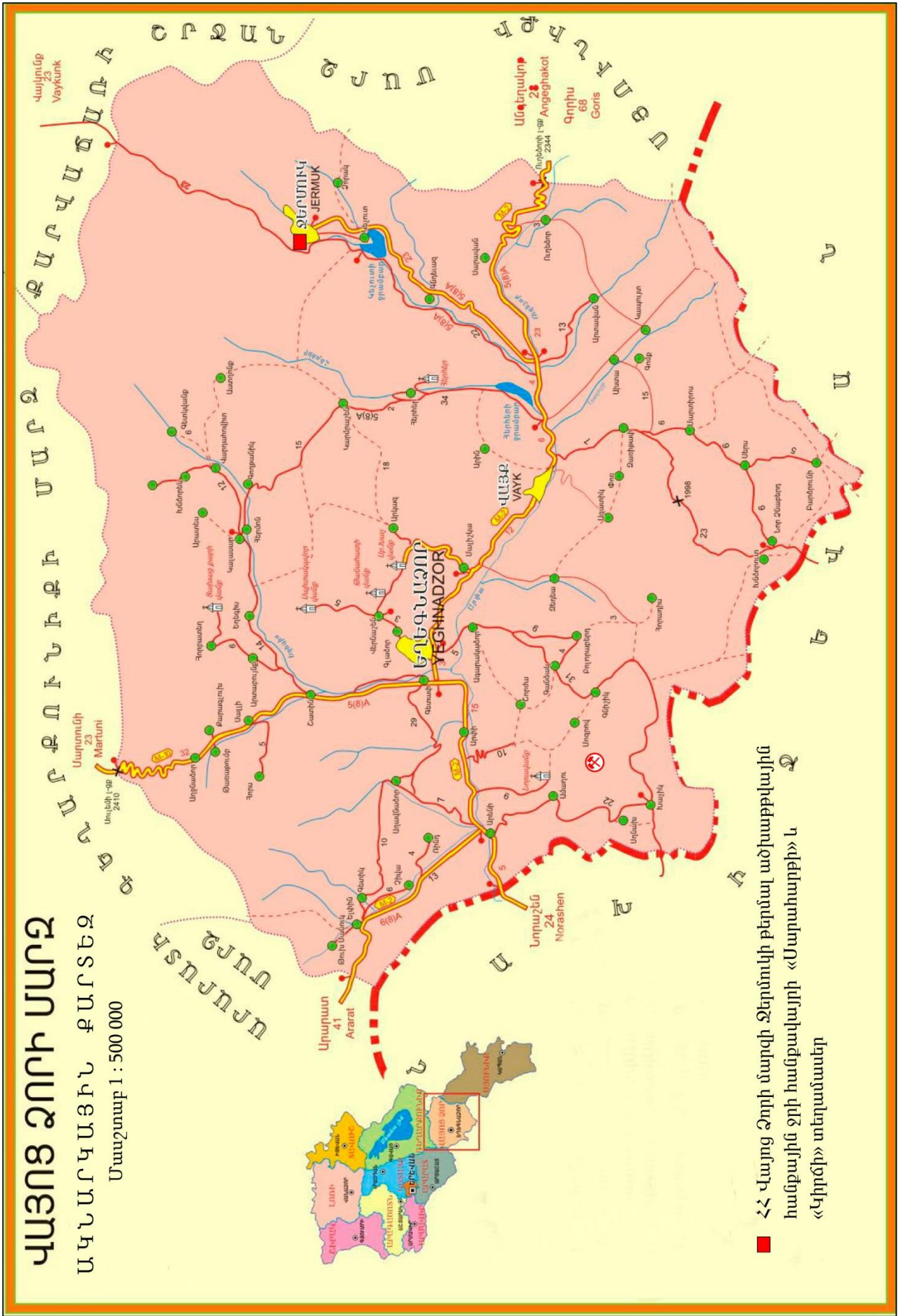
Ջերմուկի շրջապատն անտառապատ է: Անտառի մի մասը տնկել են 1980-1990-ական թվականներին:

Բազմազան ու հարուստ են տարածաշրջանի օգտակար հանածոները: Մեծ արժեք են ներկայացնում Ջերմուկի երկրորդային կվարցիտների ու բազալտի, Վայքի բազալտի ու գաբրոսիտիտների, Մարտիրոսի ու Արփիի ֆելզիտային տուֆի, Արենիի տրավերտինի, Ազատեկի ոսկու, Ջերմուկի, Արփիի, Սայաթ-Նովայի, Արփիի հանքային ջրերի պաշարները:

Երկրաձևաբանություն, լանջերի թեքություն, արտածին երևույթներ և սեյսմիկ բնութագիր. Լեռնագրական առումով Վայոց ձորի տարածաշրջանը ներառված է հարավային լեռնաշղթաների և միջլեռնային գոգավորությունների աշխարհագրական մարզի մեջ: Ծովի մակարդակից բարձրությունը այստեղ տատանվում է 850 մետրից (Արենի) մինչև 3522 մետր: Մարզի ամենաբարձր կետը Փոքր Կովկասի լեռնաշղթայի մաս կազմող Վարդենիս լեռն է (3522մ), որը գտնվում է Վայոց ձորի և Գեղարքունիքի սահմանագլխին: Համեմատաբար բարձր լեռնագագաթներ են նաև Գոգին (3120մ), Ամուլսարը (2987մ), Գնդասարը (2946մ) և Վայոցսարը (2581մ):

Վայոց ձորի մարզի աշխարհագրական դիրքավորմանը բնորոշ են լանդլաֆտի բազմազանությունն ու ռելիեֆի գոտիականությունը:

Վայոց ձորի տարածքն ընդգրկում է երեք խոշոր աշխարհագրական ենթաշրջաններ, Արփայի գոգավորություն, Վայքի ծալքաբեկորավոր լեռնաշղթա, Վարդենիսի լեռաշխարհ:

Նկար 1.

ԻՐԱՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ

ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի
«Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի
(հատված J-38-8-A-Դ, J-38-8-B-Ե թերթերից)
Մասշտաբ 1:25000

Հորատանցքերի կոորդինատներն են՝

I. CK-42 կոորդինատների համակարգով.

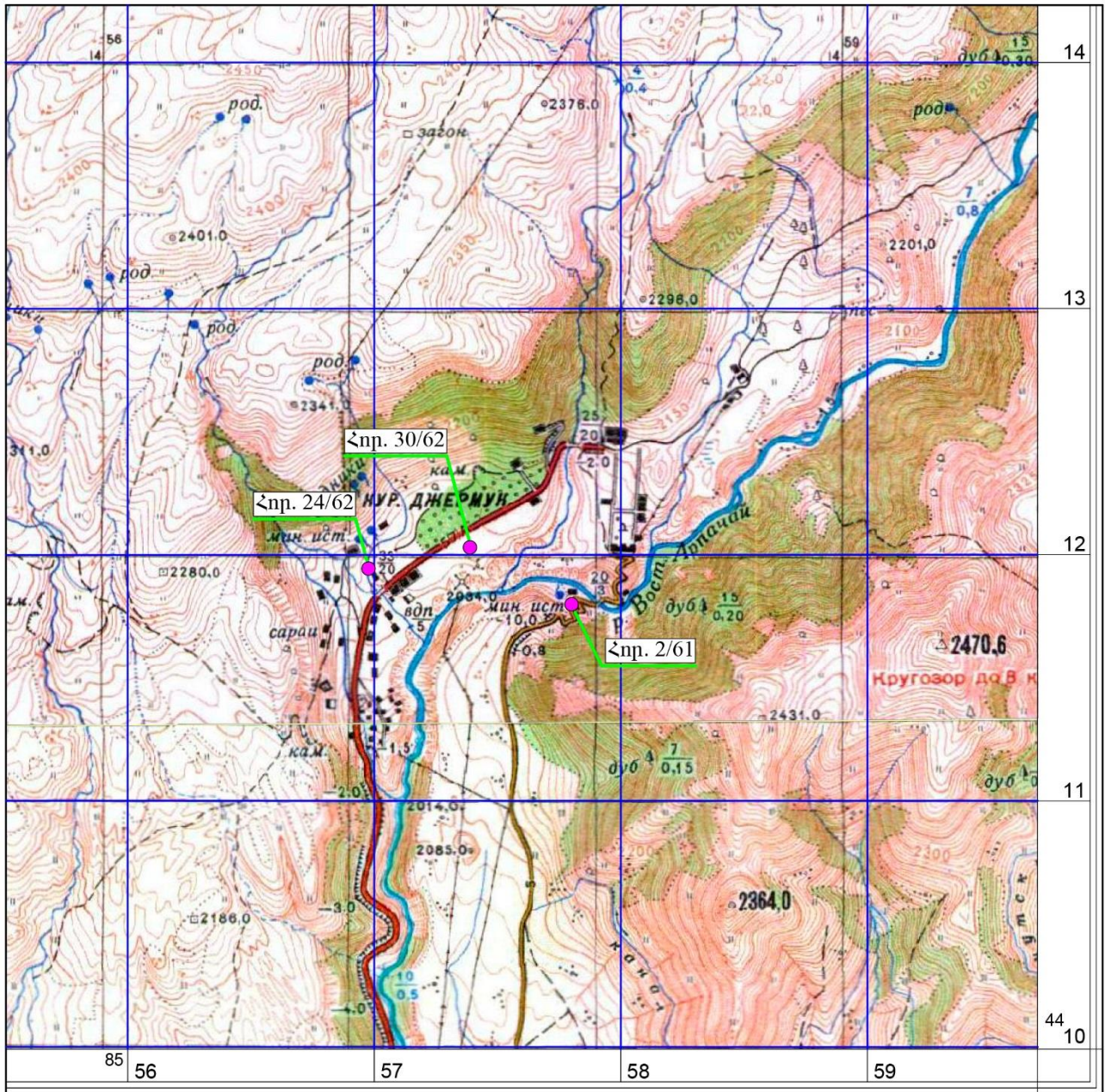
Հոր. 30/62	X= 4412038	Y=8557488
Հոր. 24/62	X= 4411951	Y=8557076
Հոր. 2/61	X= 4411806	Y=8557900

Հորատանցքերի բացարձակ բարձ.-ները

Հոր. 30/62	- 2114.0մ
Հոր. 24/62	- 2105.5մ
Հոր. 2/61	- 2075.5մ

II. WGS-84 (ARMREF 02) կոորդինատների համակարգով.

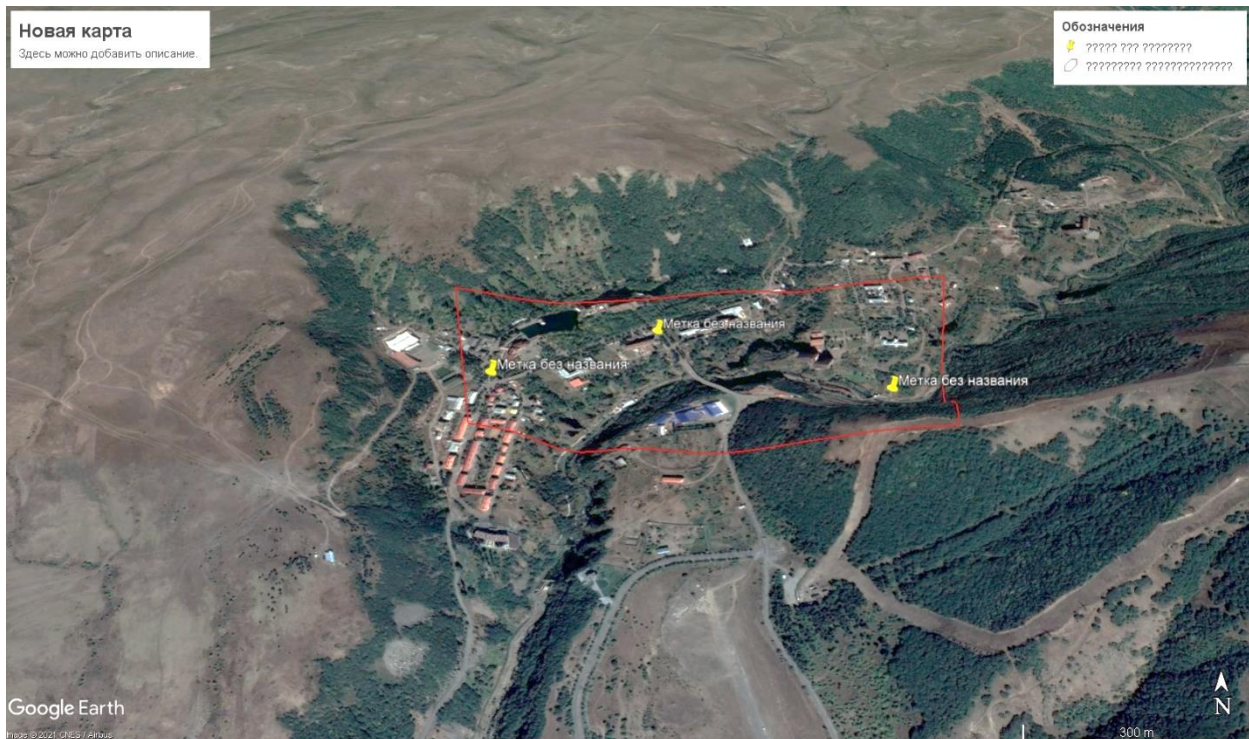
Հոր. 30/62	X= 4412030	Y=8557388
Հոր. 24/62	X= 4411943	Y=8556976
Հոր. 2/61	X= 4411798	Y=8557800

«ԱԴԱՄԱՆԴ - Կ» ՍՊԸ
գործադիր տնօրեն

Հ. Հակոբյան

Նկար 2.

Նկար 3.

Իրավիճակային սխեմատիկ քարտեզ

Ռելիեֆը խիստ բարդացված է բազմաթիվ համեմատաբար նեղ և խորը Y-ա ձև կիրճերով և ձորակներով:

Հանքավայրի տարածքը գտնվում է Վարդենիսի հրաբխային լեռաշխարհի արևելյան մասի հարավային լանջի Արփա գետի վերին հոսանքում:

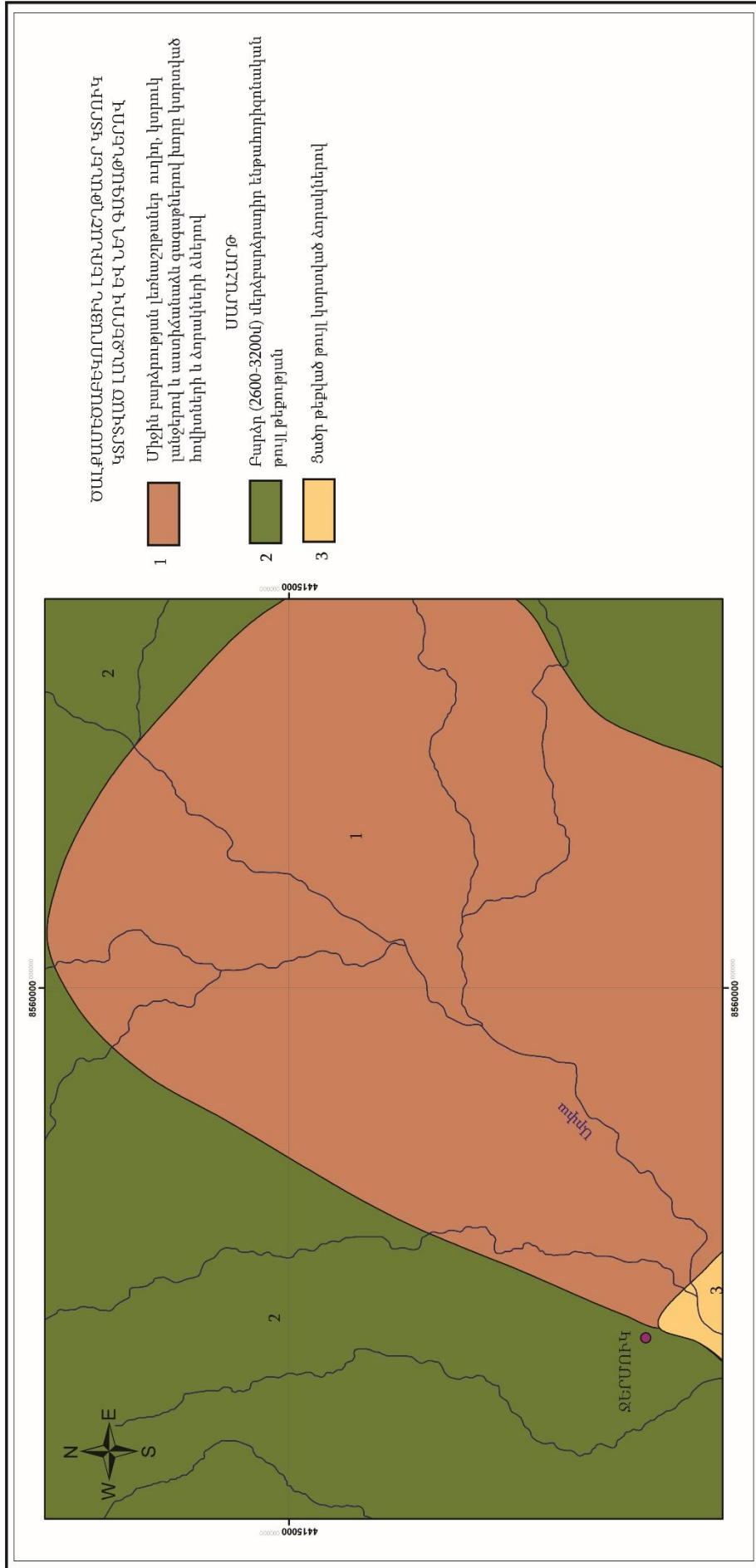
Արփա գետի վերին հոսանքը կարելի է բաժանել երկու խոշոր մասերի՝ թույլ մասնատված աջակողմյան և ուժեղ մասնատված ձախակողմյան սարահարթի:

Աջակողմյան մասի տարածքում առանձնացվում են ռելիեֆի երկու տիպեր՝ համեմատաբար բարձրլեռնային սարահարթ կազմված ստորին չորրորդական բազալտներով, անդեզիտաբազալտներով, անդեզիտներով և միջին լեռնային սարահարթ՝ կազմված միջին չորրորդական բազալտներով և անդեզիտաբազալտներով:

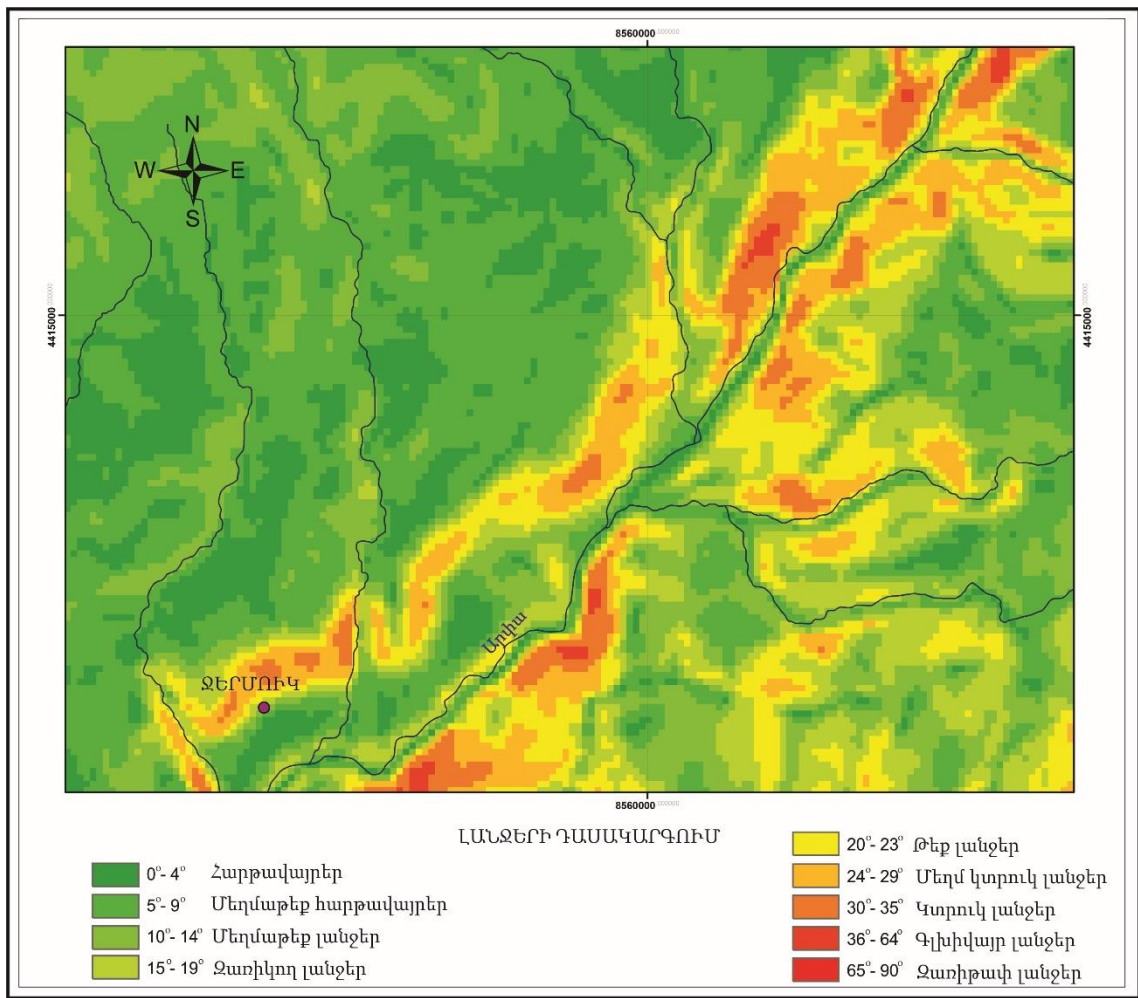
Հանքավայրի հիպսոմետրիկ բացարձակ նիշերը տատանվում են 2030.0-2120.0մ սահմաններում:

Տարածքի երկրաձևաբանական և լանջերի թեքության սխեմատիկ քարտեզները ներկայացված են նկարներ 4-5-ում:

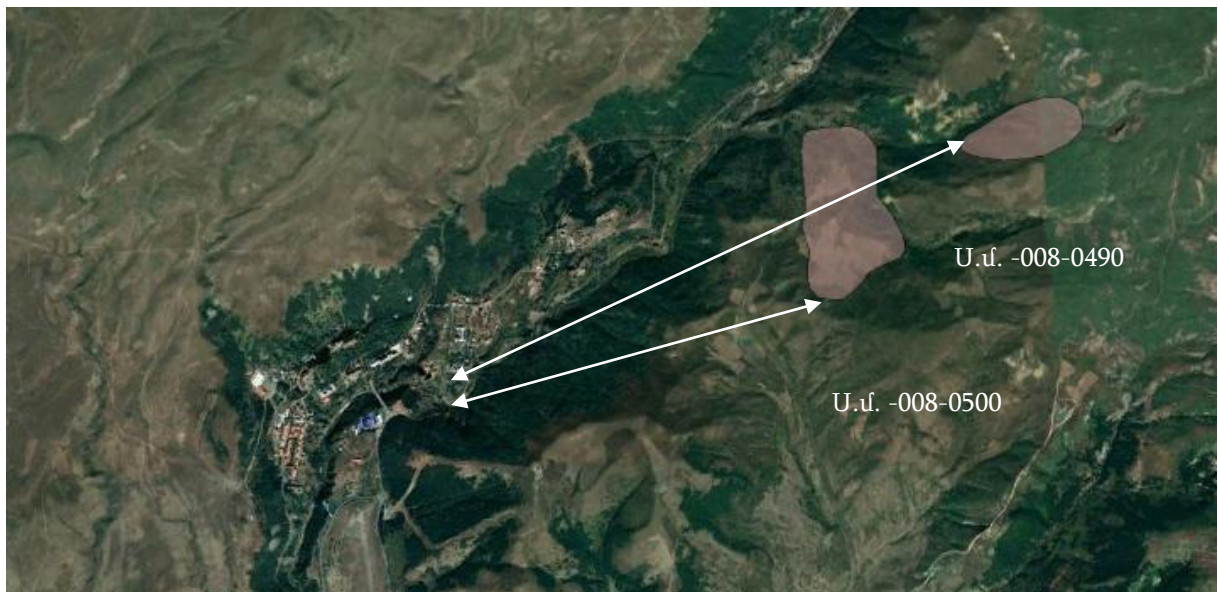
Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի գտնվելու վայրում սողանքային երևույթներ չկան:

Նկար 4. Ջեղնուկի հանքավայրի տարածաշրջանի երկրաձևաբանական սխեմատիկ քարտեզ

Նկար 5.
Չերմուկի հանքավայրի շրջանի լանջերի թեքության սխեմատիկ քարտեզ

Նկար 6.
Չերմուկի հանքավայրի շրջանի սողանքային մարմինների սխեմատիկ քարտեզ

Համաձայն Հայաստանում սողանքների տեխնիկական տեղեկագրի (Միջազգային համագործակցության ճապոնական գործակալություն, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն, 2005) սողանքային մարմիններ հայտնի են Ջերմուկ քաղաքից մոտ 2.5-4կմ հեռավորության վրա (նկար 6):

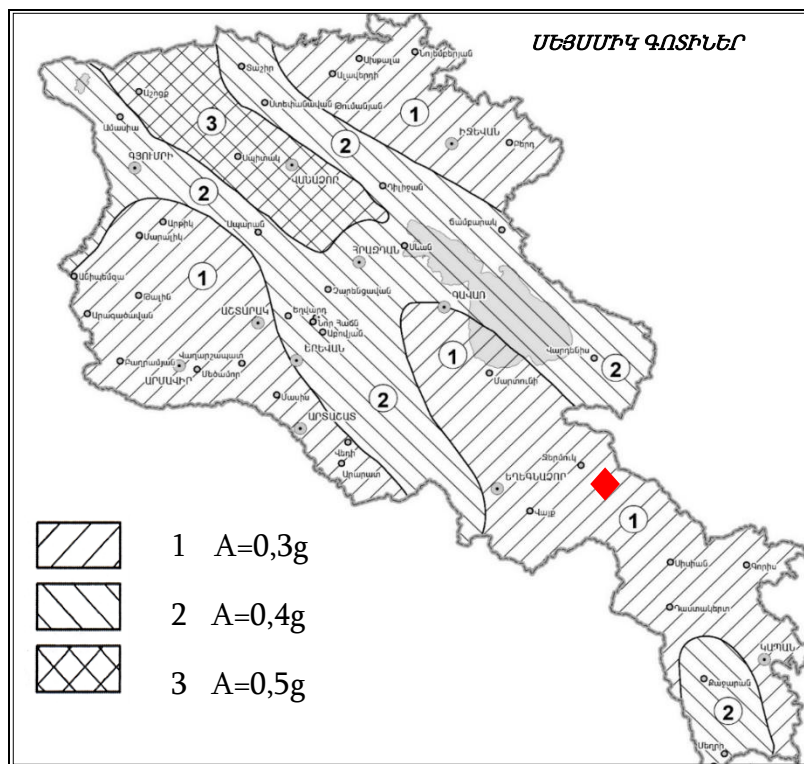
Սողանքային մարմինների վերաբերյալ համառոտ տեղեկատվությունը ներկայացված է ստորև, աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1.

Սողանքային մարմինը	Կոորդինատները						Բացարձ. բարձ., մ	Երկար., մ	Լայն., մ	Մակերեսը, հա
	հս.լայն.		արլ. երկ.							
008-0490	39	51	16	45	43	14	2307	800	350	25
008-0500	39	50	57	45	42	27	2167	550	1200	60

Սողանքային մարմինները դասվել են վտանգավորության III մակարդակին, ըստ ռիսկայնության՝ ցածր ռիսկային են:

Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 2006 թվականի փետրվարի 3-ի «Սեյսմակայուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N 24-Ն հրամանի՝ տեղամասերի տարածքը գտնվում է 1-ին սեյսմիկ գոտում, որին բնորոշ է 300սմ/վրկ² կամ 0.3g գրունտի հորիզոնական արագացման մեծություն (նկար 7):

Նկար 7.

ՀՀ տարածքի հավանական սեյսմիկ վտանգի գոտիավորման քարտեզ

Ջրային ռեսուրսներ. Հայաստանի Հանրապետության գետերը պատկանում են Կուրի և Արաքսի ավազաններին: Արաքսի ավազանն ընդգրկում է հանրապետության տարածքի 76%-ը, իսկ Կուրի ավազանը՝ 24%-ը: Ջրբաժան գիծն անցնում է Ջավախքի, Փամբակի, Արեգունու և Սևանի լեռների կատարներով:

Ջերմուկի հանքավայրի տարածքը պատկանում է Արաքսի ավազանին: Տարածաշրջանի գլխավոր ջրային երակն է Արփա գետն՝ Արաքսի ձախ վտակը, որը սկիզբ է առնում Թեքսարի լեռների հորդառատ աղբյուրներից 3200.0 մ բարձրությունից:

Գետը Ջերմուկ քաղաքից թեքում է հյուսիս-արևելք և հոսում է Շարուրի դաշտով: Վերին հոսանքում գետը դանդաղահոս է, բայց դեռ չհասած Ջերմուկին՝ դառնում է արագահոս և, ձեղքելով Վարդենիսի լեռնալանջերը, գահավիժում է անտառապատ խոր կիրճը: Ջերմուկից ներքև Արփան հոսում է գալարումներով և իր ընթացքը մերթ արագ, մերթ դանդաղ շարունակում է մինչև Արենի գյուղը:

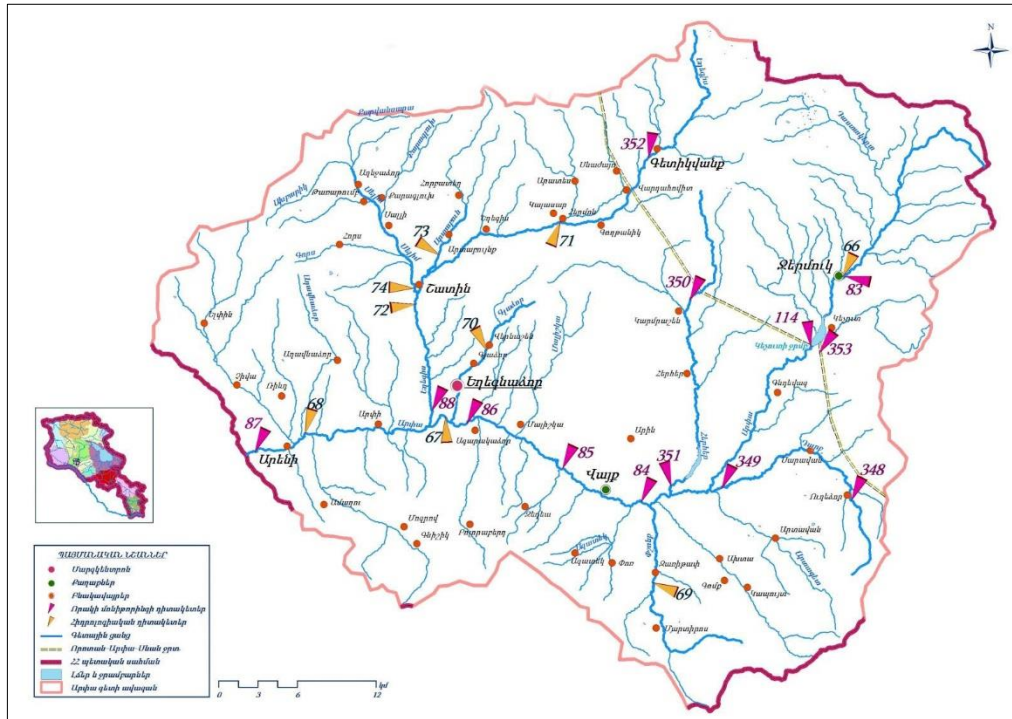
Գետի երկարությունը 128.0 կմ է (Հայաստանում 90.0 կմ), ջրհավաք մակերեսը՝ մոտ 2600 կմ²: Մնումը հիմնականում ձնաանձրևային է (57%), հորդանում է ապրիլ-հունիսին, առավել չափով՝ մայիսին: Տարեկան միջին ծախսը՝ 21,6 մ³/վրկ (Արենի), առավելագույնը՝ 146 մ³/վրկ, նվազագույնը՝ 6,2 մ³/վրկ: Տարեկան հոսքը՝ 682.0 մլն.մ³: Վտակներից են՝ ձախ կողմից Դարբ, Գնիշիկ, աջից՝ Հերիեր, Եգեգիս, Ելփին:

Արփայի վրա կառուցված են Ջերմուկի, Ագատեկի, Եղեգնաձորի և Արենիի ՀԷԿ-երը: 1981թ.-ին շահագործման է հանձնվել Արփա-Սևան ջրատարը, որի գլխամասում սաեղծվել է Կեչուտի ջրամբար թունելը:

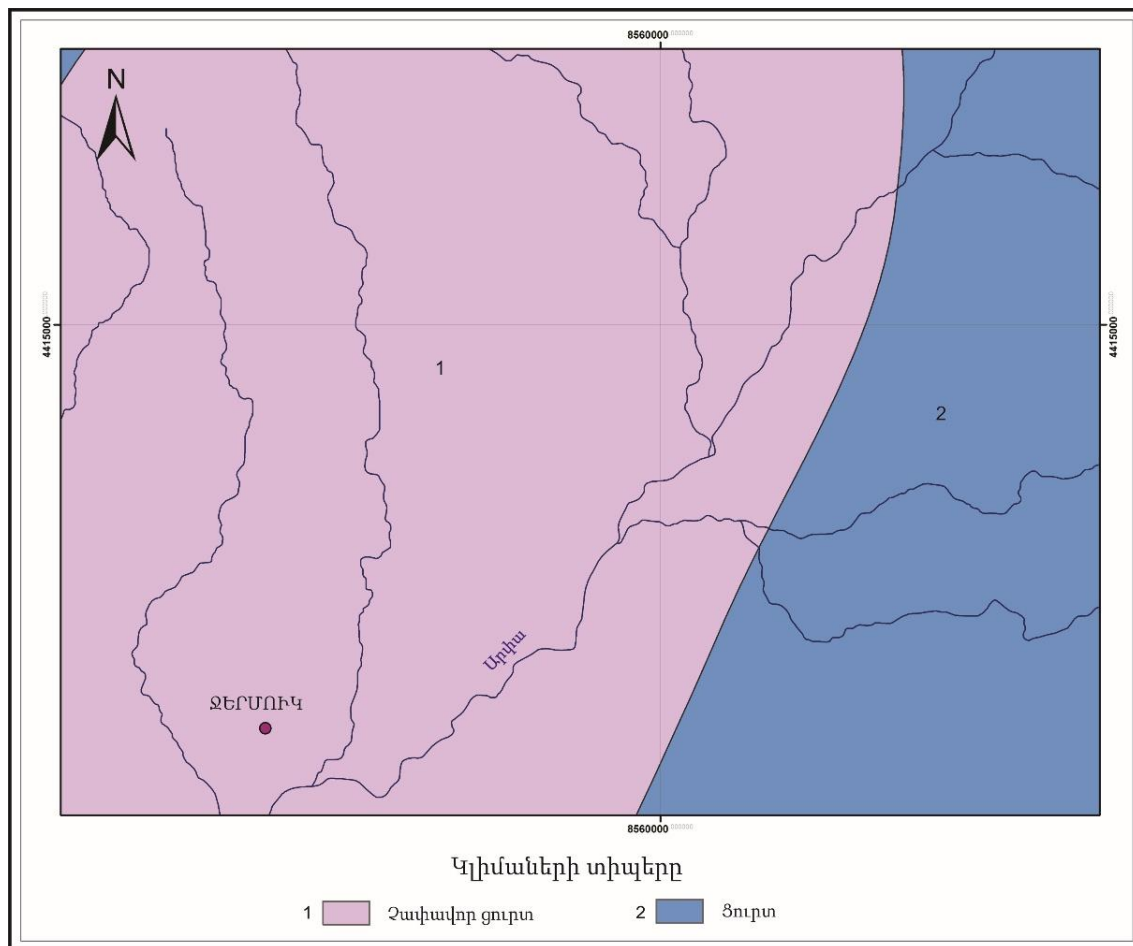
ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերեկվութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվում է Արփա գետի որակի մոնիթորինգ: Ամենամոտ թիվ 83 դիտակետը գտնվում է Ջերմուկ քաղաքից 0.5կմ վերև (նկար 8), ջուրը այդ դիտակետում 2-րդ դասի է՝ «լավ» որակի:

Կլիմա. Լինելով տիպիկ լեռնային երկիր՝ ՀՀ-ում կլիմայի փոփոխությունը տեղի է ունենու ըստ ծովի մակերևույթից ունեցած բարձրության: ՀՀ-ում առանձնացվում են կլիմայի վերընթաց 8 գոտիներ:

Տարածաշրջանի կլիման բնութագրվում է բազմազանությամբ և ուղղաձիգ գոտիականությամբ: Հանքավայրի տեղամասը ունի բարեխառն լեռնային գոտու կլիմային գծեր, որը ձևավորվում է մինչև 2400.0 մ բարձրության լեռնալանջերին և սարավանդներում: Ամառը զով է, ձմեռը՝ երկարատև և ձյունառատ (նկար 9):

Նկար 8. Արփա գետի ավազանի մունիթորինգի ցանց

Նկար 9.

Գլխայական գոտիների տարածման սխեմատիկ քարտեզ

Արևափայլի տևողությանը կազմում է տարեկան 2300 ժամ: Օդի օրական միջին ջերմաստիճանը Ջերմուկում կազմում է՝ գարնանը՝ +0.4 °C, ամռանը՝ +15.3 °C, աշնանը՝ + 4.9 °C, ձմռանը՝ -9 °C: Հունվարի միջին ջերմաստիճանը -9 °C է, նվազագույնը՝ -35 °C, հուլիսինը՝ 18 °C, առավելագույնը՝ 32 °C, տարեկան տեղումները՝ մոտ 800 մմ, հարաբերական խոնավությունը՝ 45-48%:

Քաղաքի տարածքի կլիմայական բնութագրերը ներկայացվում են ըստ Ջերմուկ օդերևութաբանական կայանի (2064մ) բազմամյա դիտարկումների արդյունքների:

Աղյուսակ 2.

Օդի ամսեկան և տարեկան ջերմաստիճանները

Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր	Միջին տարեկան, °C	Բացարձակ նվազագույն, °C	Բացարձակ առավելագույն, °C
-7.4	-6.4	-2.1	3.8	8.8	12.9	16.2	16.5	12.9	6.7	0.4	-4.8	4.8	-30	33

Աղյուսակ 3.

Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
73	72	71	70	69	67	66	63	61	68	71	74

Օդի միջին տարեկան հարաբերական խոնավությունը կազմում է 69%, ամենացուրտ ամսվա ժամը 15⁰⁰-ին՝ 64%, ամենաշոգ ամսվա ժամը 15⁰⁰-ին՝ 42%:

Աղյուսակ 4.

Տեղամների քանակը միջին ամսական/օրական առավելագույն, մմ												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	տար.
64	74	83	103	97	71	42	26	24	65	63	67	779
41	83	44	63	42	49	49	39	32	63	41	51	83

Չնածածկույթի առավելագույն տասնօրյակային բարձրությունը 212սմ, տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի թիվը 146, ձյան մեջ ջրի առավելագույն քանակը 399մմ:

Քամիներ

Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, հՊա	Ամիսներ	Կրկնելիությունը, % Միջին արագությունը, մ/վ								Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով օրերի քանակը, օր
		Ուղղությունները										
		Հս	Հս-Արլ	Արլ	Հվ-Արլ	Հվ	Հվ-Արմ	Արմ	Հս-Արմ			
792.6	Հունվար	4	6	19	34	26	6	2	3	0.8	1.6	17
		2.0	2.3	2.2	2.2	1.7	2.1	2.0	2.1			
	Ապրիլ	5	5	17	30	24	9	4	6	1.5		
		2.0	2.2	2.5	2.8	2.5	2.6	2.5	2.2			
	Հուլիս	3	6	14	55	24	5	2	2	2.8		
		2.3	2.7	3.1	3.9	3.5	2.7	2.6	2.4			
	Հոկտեմբեր	2	4	13	27	32	15	4	3	1.2		
		1.6	2.3	2.4	2.6	2.5	2.8	2.9	1.8			

Արևափայլի տևողությունը ըստ ամիսների, ժամ

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	զումար
125	126	141	153	198	267	311	300	263	195	135	118	2332

Անարև օրերի քանակը

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	տարեկան
7	6	7	4	2.0	0.4	0.04	0.2	0.2	2	6	8	43

Մթնոլորտային օդ.

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից Ջերմուկ քաղաքում մթնոլորտային օդի մոնիթորինգ չի իրականացվում:

2021 թվականի հոկտեմբերին կատարվել է տարածքի մթնոլորտային օդի աղտոտվածության դիտարկում, ինչը հիմք է հանդիսանալու աշխատանքների ընթացքում մշտադիտարկումների իրականացման համար: Որոշվել է փոշու, ազոտի երկօքսիդի և ածխածնի օքսիդի կոնցենտրացիաները: Դրանք կազմում են համապատասխանաբար՝ փոշի՝ 0.11մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ՝ 0.0061մգ/մ³, ածխածնի օքսիդ՝ 0.29 մգ/մ³:

Աղտոտվածության գնահատման համար հիմք կընդունվի «ՀՀ բակավայրերի մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները» ուղեցույց-ձեռնարկը, համաձայն ինչի Ջերմուկ քաղաքում օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցանիշներն են. փոշի՝ 0.2 մգ/մ³, ծծմբի երկօքսիդ՝ 0.02 մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ՝ 0.008 մգ/մ³, ածխածնի օքսիդ՝ 0.4 մգ/մ³:

Հողային ծածկույթ. Վայոց Ձորի մարզի հողաբուսական ծածկույթը բավականին խայտաբղետ է: Ջերմուկ քաղաքի տարածաշրջանում զարգացած են լեռնամարգագետնային, մարգագետնատափաստանային, դարչնագույն անտառային հողերը և սևահողերը (հողերի բնական տիպերի բաշխվածությունը բերված է նկար 10-ում):

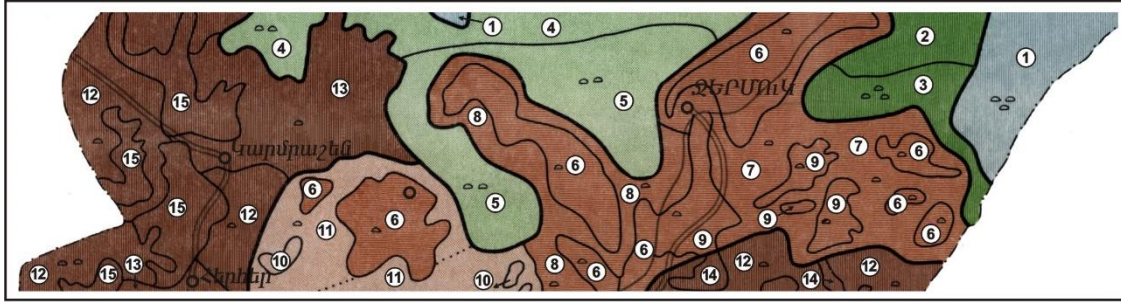
Լեռնամարգագետնային հողերը ունեն լավ արտահայտված նուրբ հատիկավոր ստրուկտուրա, աղքատ են կարբոնատներից: Պարունակում են մեծ քանակության հումուս (18-25, երբեմն 25-30%): Հողաշերտի հզորությունը փոքր է, կախված ռելիեֆի պայմաններից հզորությունը տատանվում է 15-20-ից 40-50սմ-ի սահմաններում: Մեխանիկական կազմը հիմնականում կավավազային է, հողային լուծույթի ռեակցիան թթվային է, рН տատանվում է 4.5-6.4-ի սահմաններում:

Մարգագետնատափաստանային հողերը պարունակում են մեծ քանակությամբ հումուս (9-10, մինչև 18%), ունեն լավ արտահայտված հատիկակնձկային ստրուկտուրա, կավավազային մեխանիկական կազմ, հզոր են կամ միջակ հզոր: Այս հողերի քիմիական ու ֆիզիկաքիմիական հատկությունները հետևյալն են.

Աղյուսակ 8.

Հողատիպը և ենթատիպը	Խորությունը, սմ	Հումուսը, %	Կլանված հիմքերի գումարը, մ/էկվ 100գ հողում	рН-ը ջրային քաշվածքում	Հիդրոլիզային թթվությունը, մ/էկվ 100գ հողում
1	2	3	4	5	6
Մարգագետնատափաստանային հողեր	0-5	18.1	49.3	6.2	4.6
	5-14	10.8	49.4	6.7	8.0
	14-27	7.8	44.7	6.7	7.5
	27-40	5.8	28.6	6.8	4.6
	40-61	2.0	22.7	6.8	2.7
	61-82	0.8	21.5	6.9	1.6
	82-120	0.4	22.0	7.0	1.4

ՀՈՂԵՐԻ ԲՆԱԿԱՆ ՏԻՊԵՐԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

- ① Լեռնամարգագետնային թույլ ճնային խորքային - հագեցած փոքր հզորության կավավազային թույլ և միջին հողմահարված
- ② Մարգագետնատափաստանային սևահողանման մնացորդային - հագեցած մեծամասամբ միջին հզորության կավավազային միջին հողմահարված
- ③ Մարգագետնատափաստանային սևահողանման մնացորդային - հագեցած փոքր հզորության կավավազային միջին հողմահարված
- ④ Մարգագետնատափաստանային տիպիկ մնացորդային մեծամասամբ միջին հզորության կավավազային
- ⑤ Մարգագետնատափաստանային տիպիկ քարքարոտ փոքր հզորության կավավազային միջին հողմահարված
- ⑥ Դարչնագույն անտառային լվացված կավայնացված հզոր
- ⑦ Դարչնագույն անտառային լվացված տափաստանացված միջին հզորության կավային թույլ հողմահարված
- ⑧ Դարչնագույն անտառային լվացված տափաստանացված միջին հզորության կավավազային թույլ հողմահարված
- ⑨ Դարչնագույն անտառային լվացված մեծամասամբ միջին հզորության կավային մշակովի
- ⑩ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային քարքարոտ փոքր հզորության կավավազային
- ⑪ Դարչնագույն անտառային կարբոնատային տափաստանացված փոքր հզորության կավավազային միջին և ուժեղ հողմահարված
- ⑫ Սևահողեր լվացված թույլ հումուսային մեծամասամբ միջին հզորության կավավազային թույլ հողմահարված
- ⑬ Սևահողեր լվացված թույլ հումուսային կավավազային թույլ և միջին հողմահարված
- ⑭ Սևահողեր լվացված թույլ հումուսային միջին հզորության կավային մշակովի
- ⑮ Սևահողեր լվացված թույլ հումուսային միջին հզորության կավավազային մշակովի

Նկար 10.

Այս հողերը նկարագրվող տարածքում հանդես են գալիս լվացված ենթատիպով: Լվացված դարչնագույն անտառային հողերը զբաղեցնում են ստվերահայց լանջերը և ձևավորվել են համեմատաբար ավելի խոնավ պայմաններում, քան տիպիկ ենթատիպը: Սրանք բնութագրվում են դարչնագույն և մուգ-դարչնագույն գույնով, հումուսի բավական բարձր պարունակությամբ (10-14%), որը խորության ուղղությամբ արագ նվազում է: Հումինային նյութերում հումինաթթուների և ֆուլվոթուների քանակը գրեթե հավասար է: Ունեն գլխավորապես կավավազային մեխանիկական կազմ:

Կլանման տարողությունը բարձր է, կլանված կատիոններում գերակշռողը Ca-ն է: Ռեակցիան չեզոք է կամ թույլ հիմնային:

Բնութագրվում են բարելավ ֆիզիկական և ջրաֆիզիկական հատկություններով, լավ արտահայտված ստրուկտուրայով:

Դարչնագույն անտառային հողերի քիմիական ու ֆիզիկաքիմիական
հատկությունները

Հողատիպը և ենթատիպը	Խորությունը, սմ	Հումուսը, %	CO ₂ , %	Կլանված կատիոնների գումարը, մ/էկվ 100գ հողում	pH-ը ջրային քաշվածքում
1	2	3	4	5	6
Լվացված դարչնագույն անտառային	0-10	14.1	չկա	40.3	6.6
	10-26	3.7	չկա	39.1	6.7
	26-49	2.2	չկա	33.4	6.5
	49-64	1.4	չկա	38.6	6.8
	64-85	1.14	չկա	37.6	7.7
	85-107	0.8	չկա	38.9	7.3
Կարբոնատային դարչնագույն անտառային	2-16	10.8	1.9	22.8	7.8
	16-31	4.5	5.2	15.6	8.0
	31-43	2.5	7.5	17.0	7.5
	43-120	1.2	8.9	19.8	7.9

«Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի գտնվելու տարածքը հիմնականում կառուցապատված է, այստեղ են տեղադրված հանքային ջրերի արդյունահանման նպատակով ստեղծված ենթակառուցվածքները, շինությունները, ռեկրեացիոն և բուժական նպատակներով ծառայող լողավազանները, բաց հողային տարածքներ այս հատվածներում գրեթե չկան:

Այդուամենայնիվ, հայցվող տարածքներին հարակից կանաչապատ հատվածից կատարվել է հողի նմուշառում՝ ծանր մետաղների և օրգանական աղտոտիչների պարունակությունները որոշելու համար: Հողերում արձանագրվել է 0.29-0.31մգ/կգ պղնձի, 1.09-1.38մգ/կգ ցինկի, 407-511մգ/կգ ֆոսֆորի, 11403-11507մգ/կգ կալիումի և 311-319մգ/կգ մանգանի պարունակություններ: Ըստ ՀՀ առողջապահության նախարարի 25.01.2010թ.-ի թիվ 01-Ն հրամանի պղնձի պարունակությունները ավելի քան 10 անգամ, ցինկինը՝ մոտ 17 անգամ, մանգանը մոտ 2 անգամ փոքր են սահմանված ՍԹԿ-ից: Ֆոսֆորի և կալիումի համար ՍԹԿ-ներ սահմանված չեն:

Պարարտանյութերի, դրանց բաղկացուցիչ տարրերի, օրգանական այլ աղտոտիչների պարունակություններ չեն արձանագրվել:

Շրջանում զարգացած սևահողերում առանձին ծագումնաբանական հորիզոնների քիմիական բաղադրությունը, մասնավորապես սիլիցիումի, ալյումինիումի, երկաթի, կալիումի

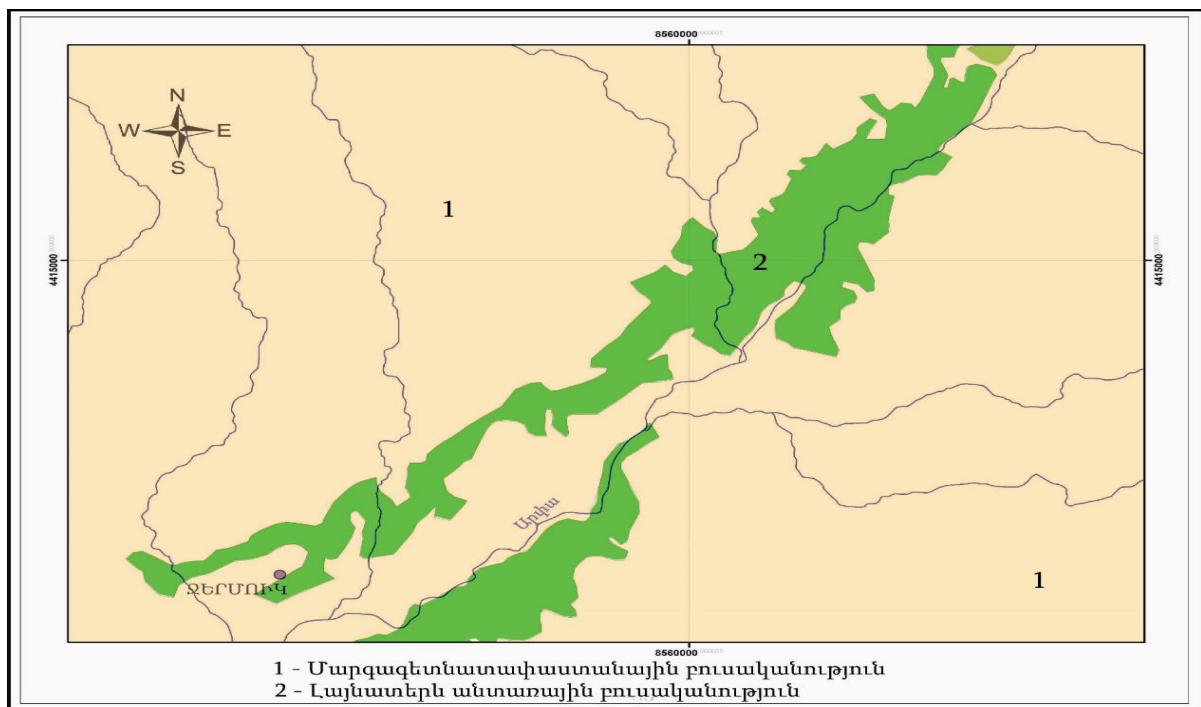

պարունակության տեսակետից առանձնապես խիստ չի տարբերվում, նկատվում է դրանց հավասարաչափ կուտակում հողի պրոֆիլի սահմաններում:

Հողային լուծույթի ռեակցիան գլխավորապես չեզոք է (pH-ը տատանվում է 7-ի սահմաններում): Կլանող համալիրը հագեցված է հիմնականում Ca-ով և Mg-ով: Բնորոշ է կնձկային ստրուկտուրա: Հարուստ են ընդհանուր ազոտով (0.15-0.35%), ֆոսֆորական թթվով (0.15-0.26%) և կալիումով (1-2%):

Բուսական աշխարհը. Ջերմուկի հանքավայրի տարածքը պատկանում է Հայաստանի Դարալագյազի ֆլորիստիկ շրջանին: Տարածքի բուսականությունը հիմնականում ներկայացված է է մարգագետնային-տափաստանային տիպին (նկար 11), որտեղ տարածված են *Festuca versicolor* Tausch, *F. ovina* L., *F. valesiaca* Gaudin, *Hordeum violaceum* Boiss et Huet, *Carex humilis* Leys, *Trifolium ambiguum* և ուրիշ ֆրակցիաներ: Դաշտային հատվածներում հանդիպում են մարգագետնատափաստանային խմբակցություններ: Ժայռոտ հատվածներում աճում են ծորենու, մասրենու, մոշի ալոճենու թփուփներ: Դեղաբույսերից տարածված են. Խնկաձաղիկ սովորական (*Origanum vulgare* L.), օշինդր դառը (*Artemisia absinthium* L.), եղեսպակ (*Salvia sciarea* L.), թանթրվենի (*Sambucus nigra* L.), շրեշ (*Eremurus spectabilis* Bieb.) և ուրիշ տեսակներ:

Շրջանի բնական համալիրներից են անտառները և թփուտային անտառատափաստանները: Անտառներում գերաշռում է կաղնին, առանձին հատվածներում զարգացած են տանձենու ու գիհու նոսրանտառները:

Նկար 11. Բուսականության տիպերի սխեմատիկ քարտեզ

Հայցվող տարածքում կրիտիկական կազմակերպում գտնվող, խոցելի կամ վտանգված բուսատեսակների վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով կատարվել է ՀՀ բույսերի կարմիր գրքի տվյալների վերլուծություն: Ջերմուկի տարածաշրջանում հայտնի են ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված հետևյալ տեսակները.

Աղյուսակ 10.

Բուսատեսակը	Կատեգորիան	Առանձնահատկությունները	Պահպանության միջոցառումները
1	2	3	4
Նեկտարոսկողում եռատունաչափ	Վտանգված	Աճում է միջին լեռնային գոտուց մինչև ենթալպյան գոտի, ծ. մ. 1700-2500 մ բարձրությունների վրա. անտառային բացատներում, մարգագետիններում, թփերի մացառուտներում, ժայռերի ճեղքերին:	Պոպուլյացիայի մի մասը գտնվում է նոր ստեղծված «Արևիկ» ազգային պարկի սահմաններում:
Սմիրնիոպսիս հայկական	Վտանգված	Աճում է վերին լեռնային և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 2000-2500 մ բարձրությունների վրա բաց քարքարոտ և խճաքարոտ լանջերին, տափաստանային թփերի մացառուտներում, շատ հաճախ պատմական հուշարձանների մոտ:	Չեն իրականացվում
Ստենոտենիա Դարալագյազի	Վտանգված	Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1600-2000 մ բարձրությունների վրա թփերի մացառուտներում, կավային լանջերին, ենթալպյան բարձրախոտում:	Չեն իրականացվում
Տերեփուկ ֆեոպայուսանման	Վտանգված	Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1300-2300 մ բարձրությունների վրա. չոր քարքարոտ լանջերին, ժայռերի միջև, չինգիլների վրա, կաղնու և գիհու նոսրանտառներում:	Չեն իրականացվում

1	2	3	4
Գրոսհեյմիա Կարլ-Հենրիի	Կրիտիկական վիճակում գտնվող	Աճում է ենթալայան գոտու ծ. մ. մոտ 2000-2200 մ բարձրությունների վրա բարձրախոտում, անտառի եզրերին:	Չեն իրականացվում
Նվարդակ քնարածն	Վտանգված	Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում ծ. մ. 800-1800 մ բարձրությունների վրա. չոր քարքարոտ, խճուտ, ժայռոտ լանջերին:	Չեն իրականացվում
Ծվծվուկ Արաքսի	Վտանգված	Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1900-2400 մ բարձրությունների վրա. ժայռոտ տեղերում:	Չեն իրականացվում
Շնդեղ Նինայի	Վտանգված	Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 2000-2100 մ բարձրությունների վրա. գերխոնավացած և ճահճացած տեղերում:	Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Արևիկ» ազգային պարկի սահմաններում
Զիվան Նախիջևանի	Կրիտիկական վիճակում գտնվող	Աճում է ենթալայան գոտում ծ. մ. մոտ 2200 մ բարձրության վրա. ենթալայան բարձրախոտում:	Չեն իրականացվում
Գազ սողանլուի	Վտանգված	Աճում է վերին և ենթալայան լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1800-2700 մ բարձրությունների վրա. խճաքարոտ լանջերին, մարգագետիններում:	Չեն իրականացվում
Հաղարջենի հայկական	Վտանգված	Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտու ծ. մ. 1600—2200 մ բարձրությունների վրա. ժայռոտ և քարքարոտ տեղերում, անտառի եզրերին:	Չեն իրականացվում
Աղիանտում Վեներայի վարս	Խոցելի	Աճում է ստորին, միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 700—2200 մ բարձրությունների վրա, խոնավ ժայռերի ճեղքերում, տրավերտիտների վրա, ջրվեժների և ջրավազանների մոտ:	Երկու աճելավայրեր պահպանվում են «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում

1	2	3	4
Տանձենի դարելեզիսի	Վտանգված	Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1700-2200 մ բարձրությունների վրա. Լայնատերև անտառներում:	Չեն իրականացվում
Տանձենի Գերգերի	Վտանգված	Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1600-2200 մ բարձրությունների վրա. Լայնատերև անտառներում:	Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Հեր-Հերի նոսրուտային» արգելավայրի տարածքում:

«Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի գտնվելու տարածքը ներկայացված է ուրբանիստական լանդշաֆտով՝ ջրի արդյունահանման ենթակառուցվածքներ, ռեկրեացիայի և բուժման նպատակով կառուցված շինություններ, լողավազաններ: Հորատանցքերի և հարակից տարածքում կատարվել են դիտարկումներ երթուղային մեթոդով, որոնց արդյունքում վերը թվարկված՝ ՀՀ բույսերի կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներ չեն հայտնաբերվել: Միաժամանակ, բուն հորատանցքերը իրենց գլխամասային սարքավորումներով գտնվում են սանիտարական առաջին (խիստ պահպանման) գոտում, ցակնապատված են, բետոնապատված և պահպանված արտաքին գործոնների ազդեցությունից:

Կենդանական աշխարհը. Կենդանական աշխարհի տեղաբաշխումն իր հերթին համապատասխանում է բուսական գոտիների դասավորությանը: Վայոց Ձորի մարզի կենդանական աշխարհին բնորոշ են հիմնականում լեռնատափաստանային և լեռնաանտառային կենդանատեսակները:

Ջերմուկ քաղաքի շրջանում հանդիպում են ողնաշարավոր կենդանիների ավելի քան 220 տեսակ: Քաղաքը շրջապատող անտառներում հայտնի են գայլ, աղվես, կզաքիս, անտառային կատու, Արփա գետում և դրա վտակներում՝ կարմրախայտ, կողակ: Շատ են սողունները՝ օձեր (գյուրգա, շահմար) և մողեսներ:

Անտառն առատ է թռչուններով՝ խածկոտիկներ, սերինոսներ, ծվժվան երաշտահավեր, փետրավոր գիշատիչներից են բուն, բվեճը, մորաճուռակը: Անողնաշարավորներից են՝ ծղրիդ, ճռիկ, մորեխ, մեղու, փայտոջիլ, մրջյուն, անձրևորդ, մոծակ, կապտաթիթեռ, ճանձեր:

Հայցվող տարածքում անհետացած, կրիտիկական վիճակում գտնվող, խոցելի կամ վտանգված կենդանական տեսակների վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով կատարվել է ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքի տվյալների վերլուծություն: Ջերմուկի տարածաշրջանում հայտնի են ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում, անողնաշարավորների բաժնում գրանցված հետևյալ տեսակները.

Աղյուսակ 11.

Կենդանական տեսակը	Կատեգորիան	Ապրելավայրերը	Պահպանության միջոցառումները
1	2	3	4
Խնձորյանի գնայուկ	Սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ	Ջերմուկ քաղաքից 3300մ դեպի հյուսիս-արևելք «Սարեր Սարցալի» տեղանք: Հանդիպում է ալպյան մարգագետիններում՝ 3100-3300 մ ծ.մ.բ:	Չեն իրականացվում
Մենմոզինա կամ սև ապոլոն	Խոցելի	Լեռնատափաստանային գոտու մարգագետիններ, անտառային բացատներ:	Պահպանվում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցում և «Դիլիջան» ու «Արևիկ» ազգային պարկերում, ինչպես նաև մի շարք անտառային արգելավայրերում
Ապոլոն	Խոցելի	Նոսրանտառներ, վերին անտառեզր, սուբալպյան գոտի՝ քարքարոտ սարալանջեր	Պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցում և «Դիլիջան», «Սևան» ու «Արևիկ» ազգային պարկերում, ինչպես նաև մի շարք անտառային արգելավայրերում
Կաչուկի իլիկաթիթեռ	Խոցելի	Անապատներ, կիսաանապատներ, գիհու նոսրանտառներ,	Պահպանվում է «Խոսրովի անտառ»

		ճանապարհների երկայնքով անտառաշերտեր, քաղաքների և ավանների պուրակային գոտիներ, <i>Eleagnus angustigolia</i> տեսակի մացառուտներով, ակտիվ մարդկային գործունեությունից զուրկ ռուդեռալ լանդշաֆտների հատվածներ	պետական արգելոցում
--	--	--	--------------------

Ինչպես արդեն նշվել է, «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի գտնվելու տարածքը ներկայացված է ուրբանիստական լանդշաֆտով՝ ջրի արդյունահանման ենթակառուցվածքներ, ռեկրեացիայի և բուժման նպատակով կառուցված շինություններ, ճանապարհներ: Բուն հորատանցքերը իրենց գլխամասային սարքավորումներով գտնվում են սանիտարական առաջին (խիստ պահպանման) գոտում, ցակնապատված են, բետոնապատված և պահպանված արտաքին գործոնների (օրինակ՝ կենդանիների ներխուժում) ազդեցությունից: Հորատանցքերի և հարակից տարածքներում կատարվել է վիզուալ դիտարկում, կենդանիների հետքերի, սննդի մնացորդների, էքսկրեմենտների ուսումնասիրություն: Խոշոր կաթնասուններ, դրանց հետքեր, բներ հորատանցքերի տարածքում չեն դիտարկվել: Թիվ 2/61 հորատանցքի տարածքին հատակից ծառաթփուտներում նշվել է սովորական կաչաղակ և ծիծեռնակ: Հորատանցքերի տարածքում ՀՀ կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակներ չեն դիտարկվել:

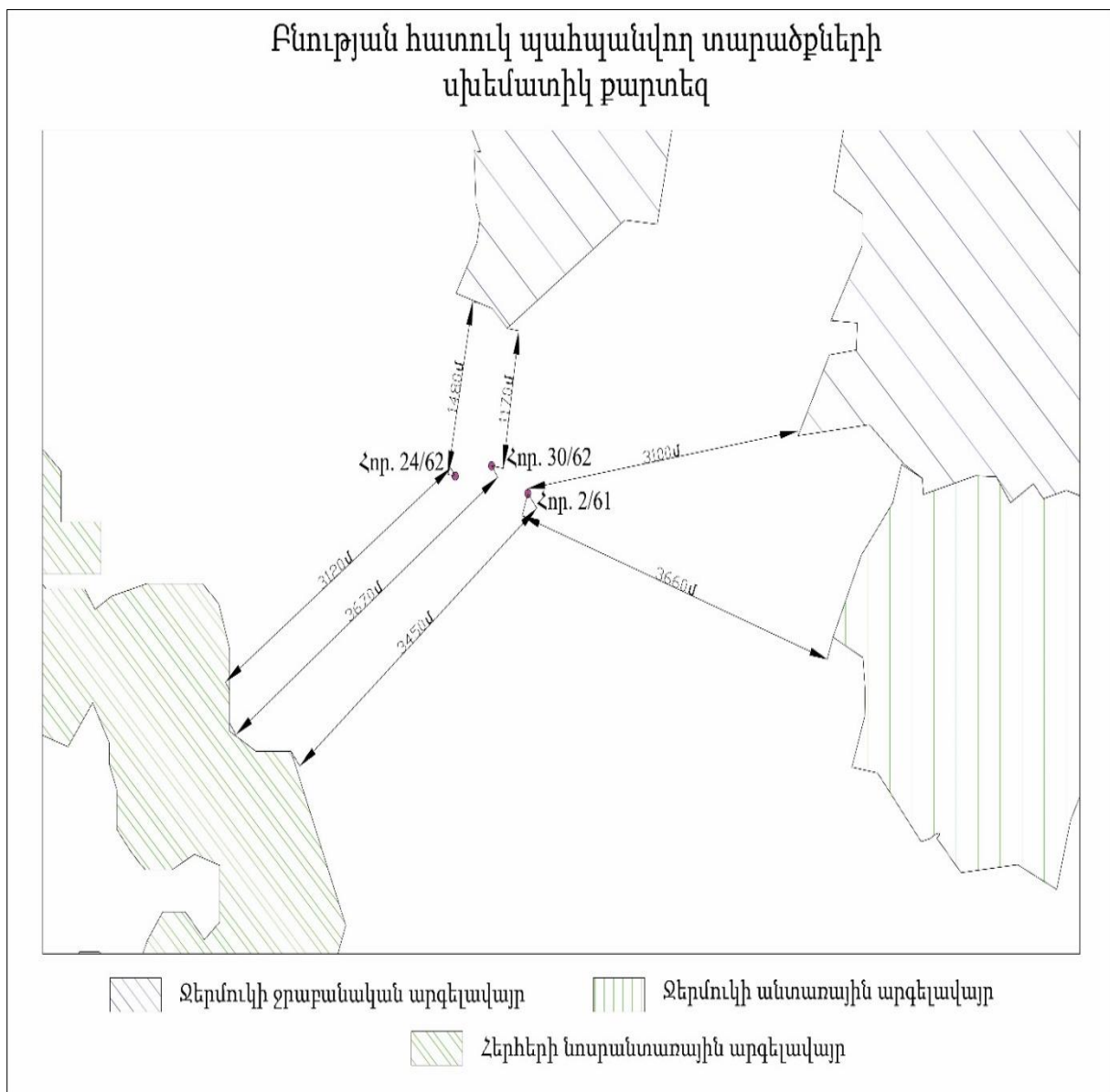
Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ: Ջերմուկ քաղաքի շրջակայքում են գտնվում Ջերմուկի ջրաբանական, Ջերմուկի անտառային և հերիերի նոսրանտառային արգելավայրերը: Բնության ատուկ պահպանվող տարածքների և հորատանցքերի տեղադրվածության տարածքի միջև հեռավորությունները ներկայացված են նկար 12-ում:

«Ջերմուկի ջրաբանական» պետական արգելավայրը ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2009թ.-ի սեպտեմբերի 17-ի թիվ 1063-Ն որոշմամբ՝ Արփա գետի վերին հոսանքի ջրհավաք ավազանի տարածքի բնական էկոհամակարգերի, այդ թվում՝ կենսաբազմազանության, բնության եզակի հուշարձանների և հանքային ջրերի տաք աղբյուրների սնման ավազանների պահպանության նպատակով: Այն գտնվում է Վայոց Ձորի մարզի Արփա գետի վերին հոսանքի ջրհավաք ավազանի տարածքի սահմաններում՝ ակունքից մինչև եզրափակման կետը՝ «Ջերմուկ» առողջարանի հիդրոլոգիական կետը՝ ծ.մ. 1100-2800մ բարձրության վրա:

«Ջերմուկի անտառայն» արգելավայրը հիմնադրվել է ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետի 1958 թվականի սեպտեմբերի 13-ի որոշմամբ 3865հա տարածքում՝ ՀՀ Վայոց Ձորի մարզում, Արփա գետի ավազանում, ծովի մակարդակից 1100-2800 մ բարձրության վրա: Պահպանության օբյեկտներն են խոշորաեջ կաղնու լեռնային անտառները և դրանց բնորոշ կենդանական աշխարհը:

«Հերիերի նոսրանտառային» պետական արգելավայրը հիմնվել է 1958թ.-ին Արփա գետի աջափնյա վտակ Հերիեր գետի ավազանում՝ ծովի մակարդակից 1400-2000մ բարձրության վրա գիհու ռելիեֆային նոսրանտառների պահպանության նպատակով:

«Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերը գտնվում են բնության հատուկ պահպանվող տարածքների սահմաններից նվազագույնը 1.1կմ հեռավորության վրա (նկար 12):

Նկար 12.
Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների սխեմատիկ քարտեզ

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ են համարվում նաև բնության հուշարձանները, որոնց ցանկը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N 967-Ն որոշմամբ : ՀՀ Վայոց ձորի մարզում հաշվառված են բնության հետևյալ հուշարձանները.

Աղյուսակ 12.

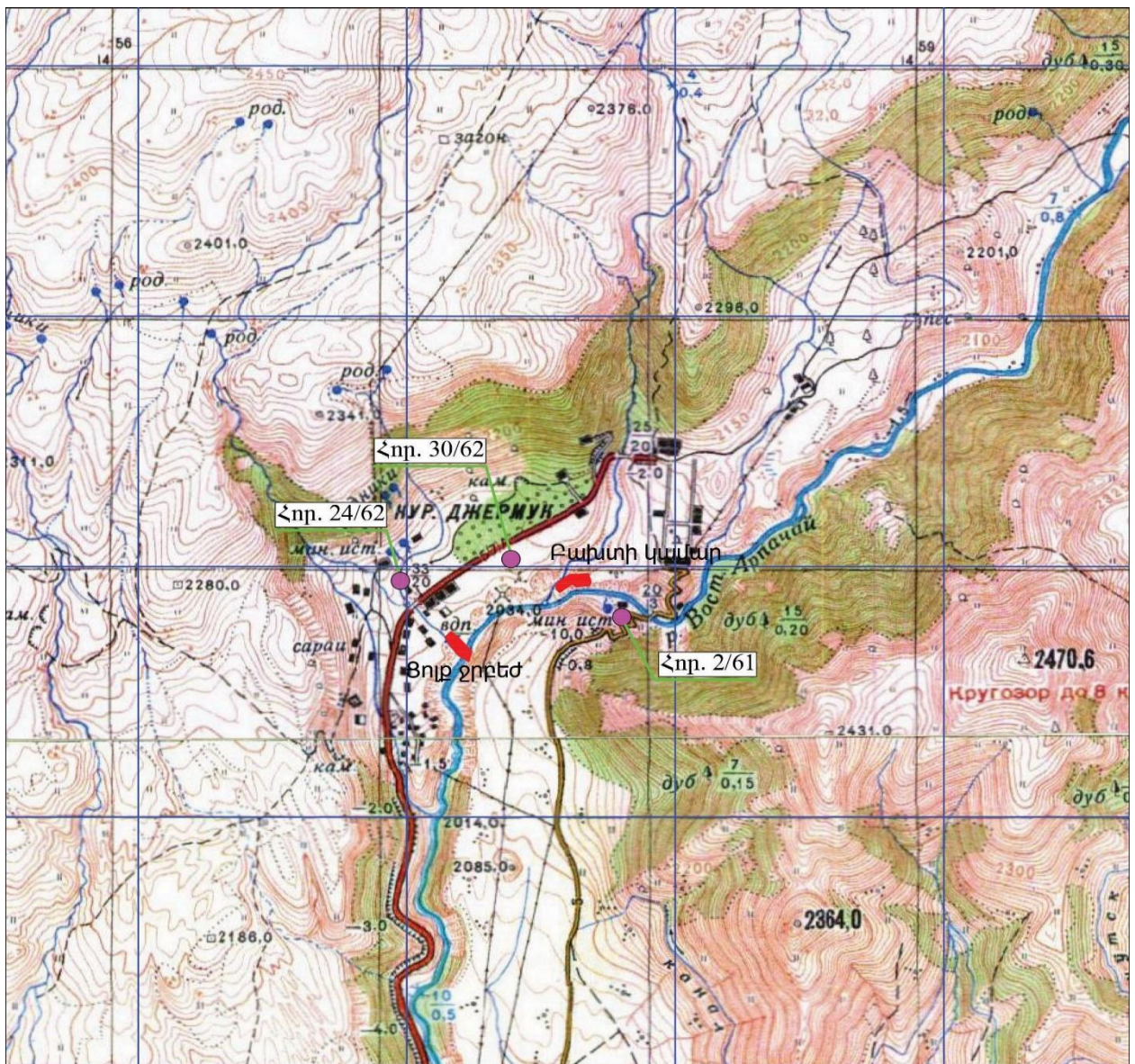
Անվանումը	Տեղադիրքը
1	2
«Բլրաբերդ» հրաբխային գմբեթ	Եղեգնաձոր-Վայք ճանապարհի աջ կողմում
«Սատանայի աշտարակ» սյունաձև բազալտներ	Վայք-Ջերմուկ հին ճանապարհին, Արփա գետի կիրճում
«Բախտի կամար» բնական քարե թունել	Ջերմուկ քաղաք, Արփա գետի կիրճում
«Անանուն» որմնաքանդակներ	Երևան-Գորիս խճուղու ձախ կողմում, Ջերմուկ տանող ճանապարհից 44 մ դեպի Գորիս
«Անանուն» լավային ծալքեր	Ջերմուկ քաղաքից 5 կմ հվ-արլ
«Վարդան Մամիկոնյան» քարե քանդակ	Կեչուտի ջրամբարից 2 կմ հվ, Արփա գետի կիրճում, Վայք-Ջերմուկ հին ճանապարհին
«Ցիցքար» ժայռագագաթ	Վայք քաղաքից 0.5 կմ հս-արմ
«Տորք Անգեղ» քարե քանդակ	Ագարակաձոր գյուղից 1.5 կմ հվ-արլ, Անապատ վայրում
«Սֆինքս» քարե քանդակ	Ագարակաձոր գյուղ, Գրավ գետի կիրճում
«Սպիտակ քար» ժայռ-մնացուկ	Աղավնաձոր գյուղից 3 կմ հս-արմ, Աղավնաձոր-Ելփին ճանապարհի աջ կողմում
«Անանուն» տեկտոնական խախտում	Արենի գյուղի արլ մասում, Արփա գետի ձախ ափին
«Պահակային աշտարակ», էրոզիոն ժայռ-մնացուկ	Վայք-Ջերմուկ հին ճանապարհին, Արփա գետի կիրճում, Գնդեվազ գյուղի դիմաց
«Անանուն» դայկա	Գնդեվազ գյուղից 1-1.5 կմ հս-արլ, Արփա գետի կիրճում, Վայք-Ջերմուկ հին ճանապարհին
«Անանուն» դայկաներ	Գնդեվազ գյուղից 4 կմ հս-արլ, Արփա գետի կիրճում, Վայք-Ջերմուկ հին ճանապարհին
«Անանուն» սյունաձև անջատմամբ բազալտներ	Գոմք գյուղի հս-արլ մասում, ձորակի աջ կողմում
«Անանուն» դայկա	Ելփին գյուղի հվ եզրին
«Անանուն» խզվածքային կառուցվածք	Ելփին գյուղի արմ ծայրամասում
«Անանուն» քարե քանդակներ	Խնձորուտ գյուղից 2.0 կմ հս, Չառիթափ-Խնձորուտ ավտոճանապարհի երկու կողմում
«Վայոցսար» (Դալիկ) հրաբուխ	Կարմրաշեն գյուղից 3.0 կմ հվ-արմ
«Անանուն» լավային հոսք	Շատին գյուղից 0.5 կմ արլ
«Անանուն» դայկայանման մարմին «Գետիկվանքի» բրածո ֆլորա	Վերնաշեն գյուղից հս
	Գետիկվանք գյուղից 3 կմ հս-արլ, 2240 մ բարձրության վրա
«Ագատեկի» բրածո ֆլորա	Ագատեկ գյուղի մոտ
«Ջերմուկի» աղբյուրներ	Ջերմուկ առողջարանի տարածքում, ծ.մ-ից 2140 մ բարձրության վրա

«Յոթաղբյուր» աղբյուր	Ջերմուկ քաղաքից 10 կմ հս-արլ դեպի Ալ լիճ տանող ճանապարհին, Ջերմուկի հրաբխային պլատոյի վրա, ծ.մ-ից 2610 մ բարձրության վրա
«Գրավի» աղբյուր	Աղավնաձոր գյուղից 5 կմ հվ, Գրավ գետի հովտում, ծ.մ-ից 1630 մ բարձրության վրա
«Պարույր Սևակ» աղբյուր	Աղավնաձոր գետի վերին հոսանքում, ծ.մ-ից 1985 մ բարձրության վրա
«Արտաղբյուր» աղբյուր	Եղեգիս գյուղից 2.7 կմ հս-արլ, Եղեգիս գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1840 մ բարձրության վրա
«Ջրովանք» աղբյուր	Արփի գյուղից 3 կմ հվ-արլ, Արփա գետի ձախ վտակ Ջրովանք գետակի ակունքում, ծ.մ-ից 1345 մ բարձրության վրա
«Առնետի» աղբյուր	Խաչիկ գյուղից 3 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 1780 մ բարձրության վրա
«Բազմաղբյուր» աղբյուրներ	Հերիեր գյուղի մոտ, ծ.մ-ից 1508 մ բարձրության վրա
«Մոզ» աղբյուր	Մալիշկա գյուղից 2.5 կմ արլ, Արփա գետի կիրճի աջ ափին, ծ.մ-ից 1170 մ բարձրության վրա
1	2
«Հովվալիճ»	Ջերմուկ քաղաքից մոտ 15 կմ հս, Արփա գետի աջ վտակի վերին հոսանքում
«Բարձրունի» լիճ	Բարձրունի գյուղից 3 կմ արլ, ծ.մ-ից 2760 մ բարձրության վրա
«Հայելի» լիճ	Արտավան գյուղից 2 կմ արլ, ծ.մ-ից 2100 մ բարձրության վրա
«Անանուն» լիճ	Կապույտ գյուղից 3 կմ հվ-արլ, ծ.մ-ից 2150 մ բարձրության վրա
«Սրբալիճ» լիճ	Մարտիրոս գյուղից 0,5 կմ արլ, ծ.մ-ից 1937 մ բարձրության վրա
«Մարտիրոս» լիճ (Վերին լիճ)	Մարտիրոս գյուղից 1,5 կմ արլ, ծ.մ-ից 2145 մ բարձրության վրա
«Ջերմուկ» («Ցուք») ջրվեժ	Արփա գետի աջակողմյան Ջերմուկ վտակի վրա
«Քարավազ» ջրվեժ	Հերիեր գետի աջակողմյան վտակի վրա, Կարմրաշեն գյուղից 2 կմ արլ
«Հերիեր» ջրվեժ	Հերիեր գետի վրա, համանուն գյուղից 2.5 կմ հս
«Գետիկվանք» ջրվեժ	Եղեգիս գետի աջակողմյան վտակի վրա, Վարդահովիտ գյուղից 0.5 կմ արմ
«Սմբատասար» բնապատմական համալիր	Արտաբույնք գյուղից 0.75 կմ արլ
Պոռշաբերդի բնապատկերներ	Գլաձոր գյուղից 6 կմ հս
«Բերդի գլուխ» ամրոցի հրվանդան	Գնդեվազ գյուղի հս-արմ եզրին
Վարդանես լճի համալիր	Ելփին գյուղից 3.5-4 կմ հս-արլ, նախկին Վարդանես գյուղի ավերակների մոտ, ծ.մ-ից 1748 մ բարձրության վրա

«Սուրբ Գևորգ» աղբյուրների խումբ	Հերիեր գյուղի հվ մասում, Հերիեր գետի աջ ափին
Մարտիրոս գյուղի բնապատմական համալիր	Մարտիրոս գյուղից 2.0 հվ-արլ, Նգար լեռան արմ լանջին
«Կորնգան եղջուրավոր»	Վարդենյաց լեռնանցք, Աղնջաձոր գյուղից 3 կմ հս-արմ

ՀՀ բնապահպանության նախարարի 05.08.2014թ.-ի թիվ 219-Ն հրամանով հաստատվել են Ջերմուկ քաղաքում գտնվող «Բախտի կամար» բնական քարե թունել» (հավելված 1) և «Ցուր ջրվեժ» (հավելված 3) բնության հուշարձանների անձնագրերը: Տրվել է դրանց նկարագրությունը, նշվել են սահմաններն ու պահպանության գոտին: Ստորև նկար 13-ում ներկայացված են հորատանցքերի և նշված հուշարձանների սահմանների տեղադիրքերը:

Նկար 13.

Բնության հուշարձանների և հորատանցքերի տեղադիրքերի սխեմատիկ քարտեզ

Հանքավայրի պաշարները. Ջերմուկ առողջարանի հիդրոհանքային բազայի/հենքի զարգացման մեջ առանձնացվում են երեք հիմնական փուլեր.

I-ին փուլ – 1938-1950 թ.թ.

II-րդ փուլ – 1950-1961 թ.թ.

III-րդ փուլ – 1961 թ.-ից հետո

Այդ երեք փուլերի վերջնական արդյունքը եղավ Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի համակողմանի ուսումնասիրությունը և շահագործական պաշարների հաստատումը 01.01.1967թ.-ի դրությամբ («Отчёт о гидрогеологических, разведочных и каптажных работах на Джермукском месторождении углекислых терм Армянской ССР в 1961-1966г.г. с подсчётом запасов термальных вод на 01.01.1967 г.» Авторы: Берри И.Л., Ктикян Г.Б. и другие): Պաշարները հաստատվել են ԽՍՀՄ Պաշարների Պետական Հանձնաժողովի (ՊՊՀ) կողմից (արձանագրություն թիվ 5251, 13.10.1967թ.):

Հանքավայրի շահագործական պաշարները հաշվարկվել են «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի յոթ հորատանցքերով և կարող են օգտագործվել շշալցման, բուժման և ազատ ածխաթթու գազի կորզման համար: Այդ թվում՝

«Սարահարթի» տեղամասի հանքային ջրի պաշարներ

1-K հորատանցքով - A կարգի՝ 1.8 լ/վրկ կամ 156.0 մ³/օր,
30/62 հորատանցքով - A կարգի՝ 1.6 լ/վրկ կամ 138.0 մ³/օր,
III-K հորատանցքով - A կարգի՝ 3.2 լ/վրկ կամ 276.0 մ³/օր,
24/62 հորատանցքով - A կարգի՝ 1.2 լ/վրկ կամ 104.0 մ³/օր:

«Սարահարթի» տեղամասի ազատ ածխաթթու գազի պաշարներ

1-K հորատանցքով - A կարգի՝ 3.67 գ/լ կամ 2.7 մ³/մ³,
30/62 հորատանցքով - A կարգի՝ 5.63 գ/լ կամ 4.2 մ³/մ³,
III-K հորատանցքով - A կարգի՝ 5.63 գ/լ կամ 4.2 մ³/մ³,
24/62 հորատանցքով - A կարգի՝ 4.05 գ/լ կամ 3.0 մ³/մ³:

«Կիրճի» տեղամասի հանքային ջրի պաշարներ

7/58 հորատանցքով - A կարգի՝ 1.2 լ/վրկ կամ 104.0 մ³/օր,
2/61 հորատանցքով - A կարգի՝ 2.5 լ/վրկ կամ 216.0 մ³/օր,
IV-K հորատանցքով - A կարգի՝ 5.5 լ/վրկ կամ 475.0 մ³/օր:

«Կիրճի» տեղամասի ազատ ածխաթթու գազի պաշարներ

7/58 հորատանցքով - A կարգի՝ 5.8 գ/լ կամ 4.2 մ³/մ³,

2/61 հորատանցքով - A կարգի՝ 5.85 գ/լ կամ 4.3 մ³/մ³,

IV-K հորատանցքով - A կարգի՝ 2.32 գ/լ կամ 1.6 մ³/մ³,

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերը իրենցից ներկայացնում են ճեղքաերաքային ածխաթթվային հանքային ջրերի ջրաճնշումնային համակարգ գենետիկորեն կապված Հայոցձորի արտեզիան ավազանի վերին կավճի հասակի մերգել-կարբոնատային ջրատար հորիզոնի ապարների հետ: Հանքավայրի սնման մարզերը կապված են նրան հյուսիս-արևմուտքից և հյուսիս-արևելքից շրջափակող Վարդենիսի և Զանգեզուրի լեռնաշխաթայի լանջերի հետ:

Հանքային ջրի հիմնական ջրատար միջակայքերը տեղադրված են «Սարահարթի» տեղամասում՝ 54.5-80.4մ (հոր. I-K), 151.5-190.4մ (հոր. 30/62), 161.0-258.8մ (հոր. III-K) և 93.0-130.7մ (հոր. 24/62) միջակայքում, իսկ «Կիրճի» տեղամասում՝ 33.4-165.0մ (հոր. 7/58), 43.5-82.5մ (հոր. 2/61) և 23.0-26.0մ (հոր. IV-K) միջակայքում:

Հանքային ջրերի ջերմաստիճանը տատանվում է՝ 33.0-58.0°C, իսկ հանքայնացումը՝ 3.9-4.7գ/լ սահմաններում:

Ստորերկրյա ջրերի ռեժիմը տարեկան կտրվածքում արտահայտվում է ծախսի, ջերմաստիճանի և քիմիական կազմի կայունությամբ:

Հանքավայրի «Սարահարթի» տեղամասի հանքային ջրեր կտրած բոլոր հորատանցքերի միջև գոյություն ունի հիդրոդինամիկ կապ, իսկ «Կիրճի» տեղամասում այդ կապը չի հայտնաբերվել:

Հանքավայրի հորատանցքերը շատրվանում են հիմնականում գազլիֆտի հաշվին բացասական դինամիկ մակարդակի պայմաններում:

Հանքավայրի ջրերի քիմիական կազմի ձևավորումը տեղի է ունենում խորքում՝ երիտասարդ (չորրորդական) հրաբխային գործունեության զարգադման մարզերում: Վերընթաց եկող թերմալ հանքային ջրերը տեկտոնական խախտման գոտիներով բարցրանում են դեպի երկրի մակերես և ստեղծում են ապարների մերձմակերեսային հորիզոններում պարզ արտահայտված բարձր թերմալ անոմալիաներ իրենց բերնաթափման օջախներում:

Համաձայն ԽՍՀՄ առողջապահության նախարարության կուրորտոլոգիայի և ֆիզիոթերապիայի գիտահետազոտական ինստիտուտի կողմից 1966թ.-ին տրված կոնդիցիայի մասին տեղեկանքի՝ Ջերմուկի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի հանքային ջուրը համարվում է ածխաթթվային (CO₂-95.0-97.0%), թույլ թերմալ և թերմալ (33.0-58.0°C), սիլիկատային (H₂SiO₃->75.0մգ/լ), բորային (HBO₂->39.0մգ/լ), միջին հանքայնացմամբ

(3.9-4.7գ/լ), թույլ թթվայինից հիմնային (рН-6.5-7.2): Ջուրը ըստ քիմիական կազմի՝ հիդրոկարբոնատ-սուլֆատային, նատրիումային է: Լուծված CO₂ գազի պարունակությունը կազմում է 0.47-1.05գ/լ, իսկ ազատ CO₂ գազինը՝ 2.32-5.85գ/լ:

Սպեցիֆիկ միկրոկոմպոնենտների չնչին քանակի պարունակությունը չի գերազանցում թույլատրելի սահմանները:

Հանքային ջրի մանրէաբանական կազմը բարվոք է:

Հանքավայրի ջրերն իրենց քիմիական կազմով և առանձնահատկություններով մոտ են «Կառլովա-Վարի» հանքային ջրերի տիպին:

Թիվ 30/62 հորատանցքը գտնվում է Ջերմուկի հանգստավայրի «Սարահարթի» տեղամասում, «Արարատ-Մոլ և մանկան» ՓԲԸ-ի («Մոլ և մանկան» առողջարան) տարածքում:

Թիվ 30/62 հորատանցքով կտրվել է հանքային ջրի 1 ջրատար հորիզոն տեղադրված 151.5-199.4մ խորության վրա: Հանքային ջրի դինամիկ մակարդակը 9.5մ երկրի մակերևույթից ներքև է, ջերմաստիճանը կազմում է 56.6°C, ծախսը՝ 1.6լ/վրկ, հանքայնացումը՝ 4.6գ/լ, լուծված ածխաթթու գազի պարունակությունը՝ 0.54գ/լ, իսկ ազատ գազինը՝ 5.63գ/լ: Ըստ քիմիական կազմի՝ հանքային ջուրը հիդրոկարբոնատ-սուլֆատային, նատրիումային է:

Թիվ 24/62 հորատանցքը գտնվում է Ջերմուկի հանգստավայրի «Սարահարթի» տեղամասում, «Արմենիա» առողջարանի տարածքում:

Թիվ 24/62 հորատանցքով կտրվել է հանքային ջրի 1 ջրատար հորիզոն տեղադրված 93.0-130.7մ խորության վրա: Հանքային ջրի դինամիկ մակարդակը 18.52մ երկրի մակերևույթից ներքև է, ջերմաստիճանը կազմում է 55.5°C, ծախսը՝ 1.2լ/վրկ, հանքայնացումը՝ 4.7գ/լ, լուծված ածխաթթու գազի պարունակությունը՝ 0.62գ/լ, իսկ ազատ գազինը՝ 4.05գ/լ: Ըստ քիմիական կազմի՝ հանքային ջուրը հիդրոկարբոնատ-սուլֆատային, նատրիումային է:

Թիվ 2/61 հորատանցքը գտնվում է Ջերմուկի հանգստավայրի «Կիրճի» տեղամասում, Ջերմուկի հին առողջարանից 120.0մ դեպի հարավ-արևմուտք:

Թիվ 2/61 հորատանցքով կտրվել է հանքային ջրի 1 ջրատար հորիզոն տեղադրված 43.5-82.5մ խորության վրա: Հանքային ջրի դինամիկ մակարդակը 10.0մ երկրի մակերևույթից ներքև է, ջերմաստիճանը կազմում է 54.0°C, ծախսը՝ 2.5լ/վրկ, հանքայնացումը՝ 4.5գ/լ, լուծված ածխաթթու գազի պարունակությունը՝ 0.63գ/լ, իսկ ազատ գազինը՝ 5.85գ/լ: Ըստ քիմիական կազմի՝ հանքային ջուրը հիդրոկարբոնատ-սուլֆատային, նատրիումային է:

Հորատանցքերի կոորդինատներն են՝

Հորատանցքի համարը	I. CK-42 կոորդինատների համակարգով		II. ARM WGS-84 կոորդինատների համակարգով		Հորատանցքի բացարձակ բարձրությունը, մ
30/62	X = 4412038	Y = 8557488	X = 4412030	Y = 8557388	2114.0
24/62	X = 4411951	Y = 8557076	X = 4411943	Y = 8556976	2105.5
2/61	X = 4411806	Y = 8557900	X = 4411798	Y = 8557800	2075.5

4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Շրջակա միջավայրը դա մարդու բնակության և արտադրական գործունեության միջավայրն է, որը պահպանության և ազդեցության գնահատման կարիք ունի:

Շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնական խնդիրներն են շրջակա միջավայրի բնական վիճակի պահպանումը, վերականգնումը, վնասագերծումը, բնական պաշարների խելամիտ օգտագործումը, շրջակա միջավայրի վրա ֆիզիկաքիմիական, կենսաբանական, մեխանիկական, ռադիոակտիվ և այլ վնասակար ազդեցությունների նվազեցումն ու կաւմը:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումը դա շրջակա միջավայրի վրա բնածին և մարդահարույց ներգործության էկոլոգիական հետևանքների վերլուծություն է՝ շրջակա միջավայրի որակի պահպանման և բնակչության էկոլոգիական անվտանգության ապահովման նպատակով: Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման դեպքում իրականացվում է մթնոլորտային օդ և մակերևութային ջրերի մեջ արտանետվող աղտոտող նյութերի քանակի և բաղադրության մշտական հաշվառում և չափումներ, մշակվում են դրանց կրճատման և կանխման միջոցառումներ: Շրջակա միջավայրի վիճակի գնահատման համար սահմանվում են աղտոտող նյութերի սահմանային թույլատրելի կոնցետրացիաներ, սահմանային թույլատրելի արտանետումներ և ֆիզիկական վնասակար ներգործությունների սահմանային թույլատրելի նորմատիվներ:

Մարդն իր արտադրական գործունեությամբ մշտապես ազդում է շրջապատող բնության վրա: Այդ ազդեցության հետևանքով բնական միջավայրը կարող է բարելավվել (ծառատնկում, ռոռոգում և այլն), դառնալ ավելի բարենպաստ մարդու կյանքի ու գործունեության համար, կամ էլ խաթարվել, քայքայվել:

Մարդու աշխատանքային գործունեության հետևանքով շրջակա միջավայրը կարող է խաթարվել երկու դեպքում: Առաջին, երբ մարդը բնությունից կորզում է և օգտագործում է նրա տարրերը ոչ այն չափով, որքան կարելի է և ոչ այնտեղ, որտեղ կարելի է: Երկրորդ, երբ մարդը բնությանն է վերադարձնում արտադրական կամ կենցաղային այնպիսի թափոններ և այն քանակով, որ բնությունը չի կարողանում ինքնամաքրվել:

Երկու դեպքերում էլ տեղի է ունենում բնական միջավայրի էկոլոգիական հավասարակշռության խախտում, և հասունանում է էկոլոգիական ճգնաժամը, ապա և աղետը:

Ջերմուկ թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերի շահագործման բազմամյա փորձը ցույց է տվել, որ արդյունահանման աշխատանքների ընթացքում որևիցե տեխնածին ճնշումներ հանքավայրի շրջակայքի

մթնուլորտի, հողային ծածկույթի, բուսական և կենդանական աշխարհի, ինչպես նաև լանդշաֆտային ամբողջականության վրա չեն դրսևորվել, քանի որ, հանքային ջրի արդյունահանման ընթացքում փոշու և վնասակար նյութերի արտանետումներ չի կատարվել, իսկ կենցաղային աղբը փաթեթավորվում և տեղափոխվում է մոտակա աղբավայրի կետեր:

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրում բացակայում են սողանքային երևույթները, մոտակայքում կան արդյունաբերական, բնակելի և տնտեսական շինություններ:

Ընկերությունն օգտվում է գոյություն ունեցող ավտոճանապարհից և ենթակառուցվածքներից՝ գազատար, ջրատար և էլեկտրահաղորդման գծեր:

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի թիվ 30/62 և 24/62 հորատանցքերի հանքային ջրի շահագործումը «Ադամանդ-Կ» ՍՊ ընկերությունը մինչ օրս իրականացնում է համաձայն ՀՀ կառավարության 5 հոկտեմբերի 2017 թվականի N 1267-Ն որոշմանը, որը կիրառվում է բնօգտագործման վճար վճարող ջրօգտագործողների կողմից ստորերկրյա հանքային ջրերի արդյունահանված պաշարների և արտադրված ածխաթթու գազի հաշվառման նպատակով ջրահաշվիչ (ջրաչափիչ) սարքերի, գազաչափերի տեղադրման և կնքման, ստորերկրյա հանքային ջրերի արդյունահանված պաշարների և արտադրված ածխաթթու գազի ծավալների վերաբերյալ տվյալների արձանագրման կարգերը և ժամկետները սահմանելու ժամանակ:

Հանքային ջրերի հանքավայրերի շահագործման բազմամյա փորձը գալիս հավաստելու, որ ջրհավաք հորատանցքերի շահագործման ընթացքում ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, հաշվի առնելով աշխատանքների բնույթը, կլիմի գրեթե զրոյական:

5. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

5.1. Ընդհանուր բնույթի միջոցառումներ

Մարդկային արտադրական գործունեությունը միաժամանակ լուրջ վտանգ կարող է սպառնալ շրջապատող միջավայրին, եթե այն իրականացվի առանց հաշվի առնելու ընդերքի, ջրային ռեսուրսների, շրջապատող միջավայրի պահպանության պայմանները:

Համաձայն ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքի (հոդված 64), ընդերք շահագործողները պարտավոր են ապահովել շրջակա միջավայրի պահպանության պայմաններն ու պահանջները, իրականացնելով հետևյալ միջոցառումների իրականացումը՝

- մթնոլորտի, ջրային ռեսուրսների, հողի, կենդանական և բուսական աշխարհի պաշտպանությունն ու պահպանումը,
- բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռեժիմի պահպանումը,
- ընդերքօգտագործման հետևանքով խախտված հողերի ռեկուլտիվացիայի, ծառատնկման, կանաչապատման աշխատանքների իրականացումը, մշակված հանքային տարածությունների վերականգնումը,
- շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության ենթարկված փաստաթղթերի պահանջների ու միջոցառումների կատարումը,
- շրջակա միջավայրի պահպանությանն ուղղված պայմանագրային պարտավորությունների կատարման ապահովումը և այլն:.

Ջրհավաք հորատանցքերի շահագործման աշխատանքները կիրականացվեն՝ հաշվի առնելով ընդերքի, ջրային ռեսուրսների, շրջակա միջավայրի և բնապահպանության ոլորտների ՀՀ օրենսդրության պահանջները, որոնք ներառում են հետևյալ հիմնական միջոցառումները.

- պահպանել աշխատանքների կատարման համար հողահատկացման սահմանված կարգը,
- բնական պայմանների խախտման բացասական երևույթների վերացում,
- բնական ռեսուրսների ռացիոնալ օգտագործումը և շրջակա միջավայրի պահպանման համար առանցքային միջոցառումների ձեռնարկումը,
- աշխատանքների վարման անվտանգ ձևերի ընտրություն և այլն:

Ստորերկրյա ջրերի (քաղցրահամ և հանքային) հանքավայրերի շահագործման երկարամյա փորձը գալիս է հավաստելու, որ դրանց պաշարների արդյունաբերական յուրացումն բացասական ազդեցություն չի թողնում շրջակա միջավայրի վրա:

Ջերմուկի թերմալ ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի «Սարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասերը գտնվում են ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Վայքի տարածաշրջանի Ջերմուկ առողջարանի տարածքում:

Հանքավայրի հիպսոմետրիկ բացարձակ նիշերը տատանվում են 2030.0-2120.0մ սահմաններում:

Հանքավայրի տարածքը գտնվում է Ջերմուկի ջրաբանական արգելավայր տարածքում: Այն բնության հատուկ պահպանվող տարածք է Արփա գետի վերին ավազանում, 2000-2500 մ բարձրություններում: Ստեղծվել է՝ հանքային ջրերի տաք աղբյուրների («Ջերմուկ» հանքային ջուր) սնման ավազանների պահպանության նպատակով: Հանքավայրի տարածքում չեն արձանագրվել ՀՀ բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքերում նշված բուսական կամ կենդանական տեսակների աճելավայրեր և ապրելավայրեր:

Աշխատանքների կատարման ընթացքում ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, հաշվի առնելով աշխատանքների բնույթը, կլիմայի աննշան և չի հանգեցնի էկոհամակարգերի վրա բացասական ճնշումների դրսևորմանը:

Աշխատանքների կատարման ընթացքում կպահպանվեն ՀՀ կառավարության 2002 թվականի ապրիլի 20-ի N 438 որոշման 43-րդ կետով սահմանված պահանջները և պատմական, գիտական, գեղարվեստական և այլ մշակութային արժեք ունեցող հնագիտական և մյուս օբյեկտների հայտնաբերման դեպքում աշխատանքները կդադարեցվեն, այդ մասին անհապաղ կտեղեկացվի լիազորված մարմնին:

5.2. Շրջակա միջավայրի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված միջոցառումների ծրագիր

Ջրհավաք հորատանցքերի արդյունավետ շահագործման հիմնական պահանջները հետևյալն են՝

1. Հանքային ջրի հանքավայրի արդյունավետ և երկարաժամկետ շահագործումը հնարավոր է իրականացնել միայն հորատանցքի լավ տեխնիկական վիճակի, նրանց գլխամասային սարքավորումների, չափիչ սարքերի, ինչպես նաև

սանիտարական պահպանության առաջին խիստ ռեժիմի գոտիի առկայության և պատշաճ վիճակում պահելու պայմաններում:

2. Ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի արդյունաբերական շահագործումը պետք է իրականացնել հատուկ ջրհավաք (կապտաժային) հորատանցքից կահավորված չժանգոտվող (խմելու որակի) խողովակաշարով: Շահագործման ժամանակ չի թույլատրվում շահագործվող ջրհավաք հորատանցքից ՊՊՀ-ի կողմից հաստատված պաշարների չափից ավելի արդյունահանումը:
3. Ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայրի հորատանցքերի շահագործումը պետք է իրականացվի հիդրոերկրաբանական պայմաններին, հանքային ջրերի հաստատված պաշարների քանակին, նրանց քիմիական կազմին, ջերմաստիճանին և ռեժիմին խիստ համապատասխան:
4. Իրականացնել սիստեմատիկ հիդրոերկրաբանական ռեժիմային ստացիոնար մշտադիտարկումներ (մոնիտորինգ) ջրհավաք հորատանցքի շահագործման ռեժիմի և տեխնիկական վիճակի նկատմամբ: Ջրհավաք հորատանցքի շահագործումը և հանքային ջրի ռեժիմի հսկողությունն իր մեջ ներառում է հանքային ջրերի քանակի և որակի նկարագիրը, նրա երկարատև շահագործման պայմաններում, ինչպես նաև հորատանցքի պահպանումը՝ սպառումից, աղտոտումից և աղակալումից:
5. Հանքային ջրերի շահագործման ժամանակ անհրաժեշտ է ապահովել ջրերի կոնդիցիոն քիմիական կազմի պահպանումը:
6. Իրականացնել հակավթարային միջոցառումներ:
7. Անբարենպաստ կլիմայական պայմանների ժամանակ իրականացնել արտանետումների կարգավորման միջոցառումներ:
8. Նախատեսվում է հարակից տարածքները չխախտել և չաղտոտել կենցաղային աղբով և այլ տեսակի թափոններով:

Այս բոլոր պահանջների կատարումը ընկերությունը կշարունակի իրականացնել հանքավայրի հորատանցքերի շահագործման ընթացքում:

Հարկ է նշել, որ հանքային ջրերի արդյունահանման համար անհրաժեշտ բոլոր ենթակառուցվածքները առկա են, գործում են: Նոր շինարարություն, հորատում, հորատանցքերի կահավորում, ենթակառուցվածքների ստեղծում, հողի և բուսական ծածկույթի խախտման որևիցե աշխատանքներ չեն իրականացվելու:

Շրջակա միջավայրի բնական բաղադրիչների վրա՝ հողի, բուսական ծածկույթի, կենդանական աշխարհի, մակերևութային ջրային հոսքերի կամ մթնոլորտային օդի վրա որևէ նոր ազդեցությունների դրսևորումներ չեն նախատեսվում:

Ելնելով այն հանգամանքից, որ ընկերության կողմից շահագործվող հորատանցքերը արդեն իսկ կահավորված է ՀՀ օրենսդրության պահանջներին համապատասխան և խողովակաշարը կառուցված է, ուստի կարելի է փաստել, որ արտադրողականության ընդլայնման արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները մեղմելու կամ նվազեցնելու համար լրացուցիչ միջոցառումների նախատեսում չի պահանջվում:

5.3. Հիդրոերկրաբանական և շրջակա միջավայրի մշտադիտարկումների (մոնիտորինգի) իրականացման պլան

Հանքային ջրերի պաշարները վերականգնման առանձնահատկություն ունեն և շահագործման ընթացքում պահանջում են գուրգահեռաբար իրականացնել ջրերի որակի, քանակի, վիճակի և շահագործման ռեժիմի նկատմամբ ուսումնասիրություններ, որը կապահովի գերծ պահել ջրերը աղտոտումից, սպառումից և տեխնաձին գործընթացների վնասակար ազդեցությունից:

Ստորերկրյա հանքային ջրերի հանքավայրերի շահագործման ժամանակ նախատեսվող և իրականացվող ռեժիմային դիտարկումների նպատակն է՝

- 1) հանքավայրի շահագործման ժամանակ հանքային ջրի քանակի և որակի կայունության պահպանումը.
- 2) հնարավոր սպառման և աղտոտման բացահայտումն ու նախազգուշացումը.
- 3) ստորերկրյա հանքային ջրերի բնական ու խախտված ռեժիմների և դրանց ձևավորման օրինաչափությունների ուսումնասիրությունը.
- 4) ստորերկրյա հանքային ջրերի ռեժիմի կարճաժամկետ ու երկարաժամկետ կանխատեսումների համար տվյալների հավաքագրումը և վերլուծությունը.
- 5) ստորերկրյա հանքային ջրերի աղտոտման և սպառման աստիճանի գնահատման մասին հենակետային տվյալների ստացումը.
- 6) ստորերկրյա հանքային ջրերի շահագործվող հանքավայրերում ջրի ծախսի, ճնշման կամ մակարդակի և ջերմաստիճանի չափումների, ինչպես նաև ֆիզիկաքիմիական

անալիզների իրականացումը, ստորերկրյա ջրերի պաշարների վերագնահատման օպերատիվ տվյալների հավաքագրումը, մշակումը և ամփոփումը.

7) ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցումը, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելումը,

8) ամփոփ տվյալների հիման վրա առաջարկությունների մշակումը և ներկայացումը լիազոր մարմնին:

Ելնելով վերոհիշյալից, հանքավայրի թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի տարածքում համաձայն ՀՀ կառավարության 22 նոյեմբերի 2012թ. N 1484-Ն և 22 փետրվարի 2018թ. N 191-Ն որոշումների հավելվածի, սահմանված կարգով, կիրականացվեն մշտադիտարկումներ (մոնիտորինգ)՝ ջրի ծախսի, ճնշման (մակարդակի) և ջերմաստիճանի չափումներ, ինչպես նաև կկատարվեն մթնոլորտային օդի և հողային ծածկույթի նմուշարկումներ՝ համապատասխան լաբորատոր հետազոտություններ իրականացնելու համար (տե՛ս մշտադիտարկումների պլանի կառուցվածքն ու բովանդակության աղյուսակ 13-ը և նկար 14-ը):

Աղյուսակ 13.

Մշտադիտարկումների պլանի կառուցվածքն ու բովանդակությունը

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Մշտադիտարկումների վայրը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
Հանքային ջուր	հանքավայրի առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական պահպանության գոտում ընդգրկված թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքեր	- ջրերի քիմիական կազմ, - մակարդակ, ջերմաստիճան, ջրի ծախս	- նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն, - չափումներ	- եռամսյակը մեկ անգամ - 10 օրը մեկ անգամ
Հողային ծածկույթ	հորատանցքերի հարակից տարածք	- հողերի քիմիական կազմ, - հողերում նավթամթերքների պարունակությունը	- նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն	- տարեկան երկու անգամ
Մթնոլորտային օդ	հորատանցքերի հարակից տարածք	- օդի աղտոտում փոշիով և արտանետումներով	- նմուշառում, նմուշի լաբորատոր հետազոտություն	- տարեկան մեկ անգամ
Կենսաբազմազանության ուսումնասիրություն	հանքավայրի տարածքում	տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն	հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	- տարեկան մեկ անգամ

Ելնելով հանքավայրի հիդրոերկրաբանական պայմաններից և գործող մեթոդական ցուցումներից՝ ջրի ծախսի և գազի, ճնշման (մակարդակի) և ջերմաստիճանի չափումները կկատարվեն 10 օրը մեկ:

Ջրի նմուշները քիմիական լաբորատորիայում ենթարկվելու են կրճատ քիմիական անալիզի, որտեղ որոշվելու են – (Na+K), NH₄, Ca, Mg, Fe, Cl, SO₄, NO₂, NO₃, CO₃, HCO₃, SiO₂, H₂S, կոշտությունը, հանքայնացումը, չոր նստվածքը, թթվայնությունը, ջրի ֆիզիկական հատկությունները և այլն:

Ստացված արդյունքները հնարավորություն կնձեռնեն գնահատելու հանքավայրում տեղի ունեցող քանակական և որակական փոփոխությունները:

Արդյունքում կկազմվի հաշվետվություն, որը կներկայացվի «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ-ն հաշվառման և պահպանման:

Եթե հաստատված պաշարների և մոնիտորինգի արդյունքում ստացված տվյալների միջև նկատվի զգալի տարբերություն, ապա համաձայն ՀՀ կառավարության 22 նոյեմբերի 2012թ. 1480–Ն որոշման պահանջների, անհրաժեշտ կլինի վերագնահատել հանքային ջրի հանքավայրի պաշարները և ներկայացնել ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության ընդերքի վարչության ընդերքաբանական փորձաքննության բաժին հաստատմանը:

ՀՀ Վաղոց Ձորի մարզի Ջերմուկի բերնալ ածխաբերական հանրային ջրի հանքավայրի «Մարահարթի» և «Կիրճի» տեղամասեր

Նկար 14.

Մշտադիտարկման կետերի սխեմատիկ քարտեզ

5.4. Սանիտարական պահպանության գոտի

Հանքային ջրի հանքավայրի արդյունավետ և երկարաժամկետ շահագործումը հնարավոր է իրականացնել միայն հորատանցքի լավ տեխնիկական վիճակի, նրանց գլխամասային սարքավորումների, չափիչ սարքերի, ինչպես նաև սանիտարական պահպանության գոտիների առկայության և պատշաճ վիճակում պահելու պայմաններում:

Ածխաթթվային հանքային ջրերի հանքավայրի շահագործումը և հանքային ջրի ռեժիմի հսկողությունն իր մեջ պետք է ներառի հանքավայրի վիճակի նկարագիրը՝ հանքավայրի պաշտպանումն աղտոտումից, սպառումից:

Համաձայն Ընդերքի մասին օրենսգրքի հոդված 67-ի ստորերկրյա ջրերի հանքավայրերի շուրջը սահմանվում են սանիտարական պահպանության գոտիներ:

Ածխաթթվային հանքային ջրի բարվոք մանրէաբանական կազմը, շրջապատող միջավայրը, հնարավոր աղտոտող օբյեկտների բացակայությունը սնման և բեռնաթափման մարզերում և ջրատար արդյունաբերական միջակայքի խորը տեղադրված լինելը՝ բարենպաստ պայմաններ են ստեղծում երկրորդ (սահմանափակման գոտու) և երրորդ սանիտարական պահպանության գոտիների անտեսման և միայն առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական պահպանության գոտու կառուցման անհրաժեշտության մասին:

Վերջինս կոչված է հանքային ջրի ֆիզիկական և քիմիական հատկությունների պահպանման, հորատանցքի ելքը հնարավոր աղտոտումից պահպանելու համար:

Առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական պահպանության գոտին ընդգրկում է բոլոր այն հորատանցքերը, որոնցով հաշվարկվել և հաստատվել են հանքավայրի շահագործողական պաշարները:

Նկատի ունենալով ջրհավաք հորատանցքերի երկրաբանական կտրվածքը, ջրատար արդյունաբերական միջակայքի խորը տեղադրված լինելը և ջրի ճնշումային բնույթը, այն գտնվում է բարենպաստ սանիտարահիգիենիկ և հիդրոերկրաբանական պայմաններում, որտեղ բացառվում է ստորերկրյա ջրերի աղտոտումը:

Ջրհավաք հորատանցքերը իրենց գլխամասային սարքավորումներով ներառված են առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական պահպանության գոտիում: Գոտիները պարսպատված են ցանկապատով և ապահովված պահպանությունով:

Հաշվի առնելով ջրհավաք հորատանցքերի տեղամասի պայմանները կառուցված թիվ 30/62, 24/62 և 2/61 հորատանցքերի համար առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական

պահպանության գոտու մակերեսը սահմանվել է համապատասխանաբար՝ 430.0 մ², 185.0 մ² և 280.0 մ²:

Առաջին (խիստ ռեժիմի) սանիտարական պահպանության գոտու տարածքը անմիջապես հորատանցքերի մոտ պլանավորված է այնպես, որպեսզի հնարավոր լինի մակերևութային աղտոտված ջրերը հեռացնել հորատանցքերի սահմաններից դուրս:

Առաջին սանիտարական պահպանության գոտու տարածքում արգելվում են բոլոր տեսակի շինարարական աշխատանքներ, որոնք չունեն անմիջական կապ հորատանցքի շահագործման, վեռակառուցման/վերանորոգման և սպասարկման հետ:

Ընդերքօգտագործողը/ջրօգտագործողը սանիտարական պահպանության գոտու սահմաններում ունի գործունեության բացառիկ իրավունք: Կողմնակի մարդկանց մուտքը, որոնք կապ չունեն հանքավայրի հորատանցքի շահագործման և պահպանության հետ խստիվ արգելվում է:

Արգելվում է յուրաքանչյուր գործունեություն այլ անձի կողմից: Այն կարող է իրականացվել միայն ընդերքօգտագործողի/ջրօգտագործողի համաձայնությամբ:

Приложение I

К О П И Я

Министерство здравоохранения СССР
 Центральный институт курортологии и физиотерапии
 Москва, Путузовский пр. 4

№ 10/1885

июня 1966 г.

З Н Р А В К А

о кондициях на джержуковские минеральные воды
 Армянской ССР

Джержуковские минеральные воды являются термальными / $32-35^{\circ}\text{C}$ /, углекислыми, сульфатно-гидрокарбонатными натриевыми / HCO_3 59-62, SO_4 23-25, № 69-77 экв. % с повышенным содержанием кальция и магния /до 30 экв. %/, прониатыми / H_2SiO_3 75-95 мг/л /, средней минерализации / $2,9 - 4,7$ г/л /, слабощелочными /рН 7,0/.

Джержуковские воды характеризуются высоким газосодержанием на глубине / CO_2 3,5 - 7,7 г/л /. Однако при выходе на поверхность вследствие высокой температуры большая часть CO_2 выделяется из воды в виде спонтанного газа, а в растворенном состоянии сохраняется только /в зависимости от температуры/ от 0,4 до 1,1 г/л. Поэтому джержуковские термы в основном виде при выходе на поверхность не могут рассматриваться как кондиционно специфические углекислые воды для бальнеолечения.

Джержуковские термы по своим характерным особенностям близки к водам курортов Карловы Вары /Чехословакия/, Асти-Су /Азербайджанской ССР/ и некоторым другим углекислым термам и могут применяться в первую очередь в лечебно-питьевых целях, в том числе для розлива в бутылки, а также для бальнеолечения.

В случае охлаждения воды в специальных теплообменниках до выхода их на поверхность или искусственного дополнительного насыщения их углекислым газом на поверхности, как это имеет место в Карловых Варах, джержуковские воды могут рассматриваться и как кондиционные углекислые воды для наружного применения.

И/п: директор института - А.Е.Давидов

Руководитель отд. изучения
 курортных ресурсов - Г.А.Нервев

Руководитель гидрогеоло-
 гического отделения - В.В.Иванов

Копия верна

1205501

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՎԿԱՅԱԿԱՆ
ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ

Սույն վկայականով հաստատվում է «6» Դեկտեմբերի 2016 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

1. ԳՐԱՆՑԿԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ (ՆԵՐ)

«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ

2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏԼՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

Մարզ Վայոց Ձոր, համայնք Ջերմուկ Ջերմուկ ք. Իսրայել Օրոն փողոց 3, 2-61 հորատանցք

3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

Առուվաճառքի պայմանագիր՝ 01.12.2016թ.

4. ՀՈՂԱՍՏԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

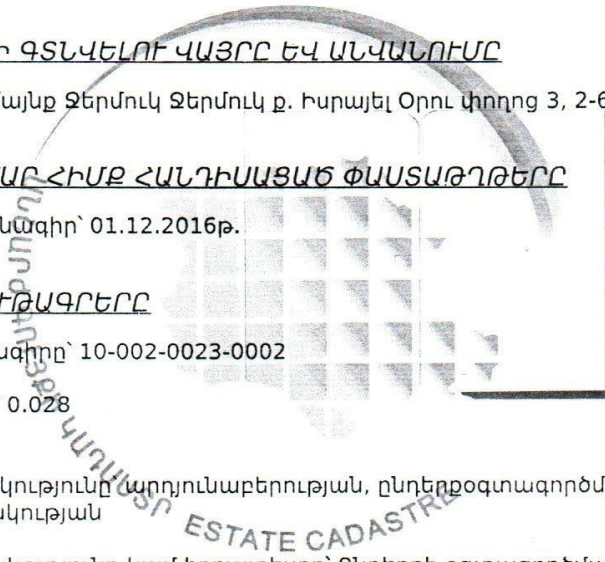
Կադաստրային ծածկագիրը՝ 10-002-0023-0002

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.028

Նպատակային նշանակությունը՝ արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման եւ այլ արտադրական նշանակության

Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ Ընդերքի օգտագործման համար տրամադրված

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

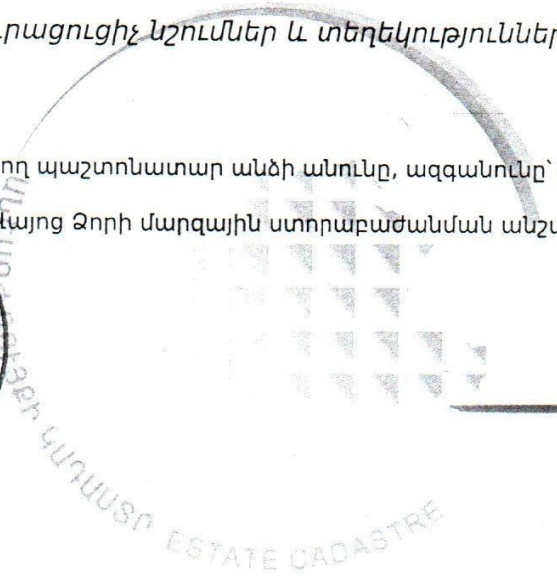
5. ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

- 1) Նպատակային նշանակությունը՝ Արտադրական
- 2) Բնութագրերը ըստ առանձին շինությունների՝

Հ/հ	Կադաստրային ծածկագիրը	Տեսակը	Մակերեսի չափը	Գրանցված իրավունքի տեսակը
1	10-002-0023-0002-001	ջրհան կայան	37.62 ք.մ.	ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Լրացուցիչ նշումներ և տեղեկություններ

Գրանցումը իրականացնող պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը՝ Սամվել Ռսկանյան
զբաղվածքը՝ Կայոց Ձորի մարզային ստորաբաժանման անշարժ գույքի ռեգիստր

1709 628

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՎԿԱՅԱԿԱՆ
ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ**

Սույն վկայականով հաստատվում է «6» Դեկտեմբերի 2016 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

1. ԳՐԱՆՑԿԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ (ՆԵՐ)

«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ

2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏԼՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

Մարզ Վայոց Ձոր, համայնք Ջերմուկ Ջերմուկ ք. Սյանիկյան փողոց 2/3, 24/62 հորատանցք

3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

Առուվաճառքի պայմանագիր՝ 01.12.2016թ

4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

Կադաստրային ծածկագիրը՝ 10-002-0009-0031

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.0185

Նպատակային նշանակությունը՝ արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման եւ այլ արտադրական նշանակության

Գործառնական նշանակությունը՝ մաս հողատեսքը՝ Ընդերքի օգտագործման համար տրամադրված

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

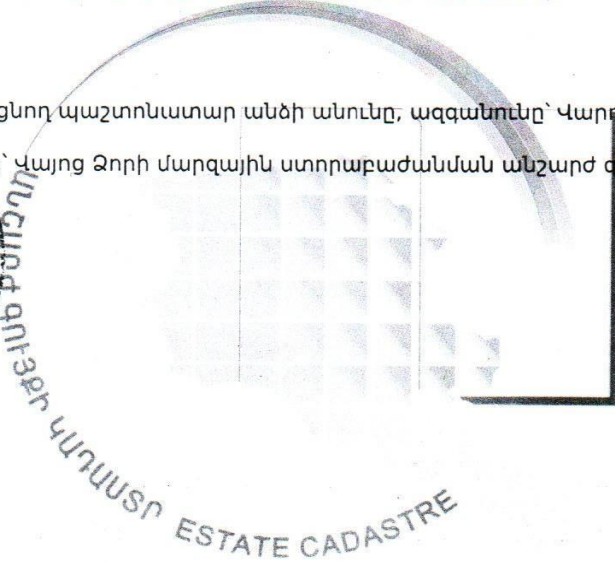
5. ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

- 1) Նպատակային նշանակությունը՝ Արտադրական
- 2) Բնութագրերը ըստ առանձին շինությունների՝

Հ/հ	Կադաստրային ծածկագիրը	Տեսակը	Մակերեսի չափը	Գրանցված իրավունքի տեսակը
1	10-002-0009-0031-001	ջրհան կայան	25 ք.մ.	ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Լրացուցիչ նշումներ և տեղեկություններ

Գրանցումը իրականացնող պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը՝ Վարդան Սամսոնյան
Կադաստրային ծածկագիրը՝ Վայոց Ձորի մարզային ստորաբաժանման անշարժ գույքի ավագ

30/62

ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ ՏՐՎԱԾ Է ԱՆՔԱԿԱՆՈՒՄ ԻՐԱԿՈՒՆՔՈՎ

սեփականության (օգտագործման) ՆԵՃ
(սեփականատիրոջ (օգտագործողի) անունը (անվանումը))

(անշարժ գույքի գտնվելու վայրը (հասցեն), անվանումը)

ՎԵՐՏԱԿ. 30/62 ԿՐԱՎԱՆՔՅՈՒՄ և ՎԵՐՔԱՆՔ ՆԿԱՏԱՍՐ

ԵՐԿԱՆԻ ԿՆՏԱՐՔԵ և ԶԵՐԺ-ՁԱՐԱԶ ԿԱՏԱՆՎԱԾՆԵՐԻ

(անշարժ գույքի ձեռքբերման իրավունքը հաստատող փաստաթղթի անվանումը)

ԱՅՈՒՅԻՆ ԱՐՏԱՆՎ ԳԱՐԱՍՏԱՐԻ 21.02.2009 ՎԵՐ ԳՄՄՆ ԿՐՄ

ԳՐԱՆՑՎԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԿԱԴԱՍՏՐՈՒՄ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ
3 ՄԱՅԱՆԻ 44 ՀԱՄԱՐԻ ՏԱԿ:

ՍՈՒՅՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ ԿԱԶՄՎԱԾ Է ԵՐԿՈՒ ՕՐԻՆԱԿԻՑ, ՈՐԻՑ ՄԵԿԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՄԵՓԱԿԱՆԱՏԻՐՈՋ
(ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂԻՆ), ՄՅՈՒՄ ՕՐԻՆԱԿԸ ՊԱՅՎՈՒՄ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԵՆԹԵՐ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԿԱՐԶՈՒԹՅԱՆ
ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ:

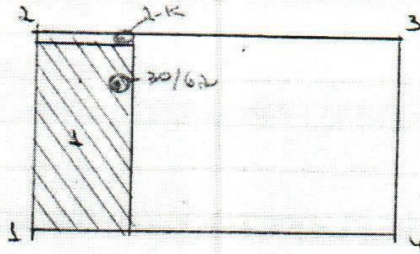
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԵՆԹԵՐ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ
ԿԱԴԱՍՏՐԻ ԿԱՐԶՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ
ԴԵԿՎԱՐ

[Signature]
"ՕՏ"

0259911

ՀՈՂԱՄԱՍԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾԸ

(մասշտաբ)

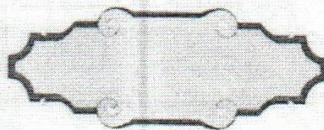

Կետեր	Երկարություն	Մաս. նշանակումներ, առարկաներ
1-2	15.20	Ստորին հիմք
2-3	28.20	- -
3-4	15.20	- -
4-1	28.20	- -

Տեղ. համար	Մաս. նշանակումներ
1	Ստորին հիմք

Կատարող

(ստորագրություն)

ՀՈԴԱՄԱՍԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

ԿԱՊԱՍՏՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐԸ _____

ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ աՐԻՇԱՆԱԲԵՐԱԿԱՆ

ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ հաշվ. ԶԲԻ հաշվառարի շահագրծման

ՀՈԴԱՄԱՍԻ ՉԱՓԸ (հա) 0,01037 կաշակ, ԵՆՅ՝ 0,043 հա

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍԱԿԸ 0,01037 հա կաշակ, 0,03263 հա հար. 09,4

ՇԵՆՔԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

ԿԱՊԱՍՏՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐԸ _____

ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ _____

ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ _____

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱԿԵՐԵՍԸ (ՔՄ) _____

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍԱԿԸ _____

ՇԻՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

Գ/Գ	ԿԱՊԱՍՏՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐԸ	ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ	ՄԱԿԵՐԵՍԸ (ՔՄ)	ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍԱԿԸ
1		<u>ԳՐԽԵ ԿԱՇԱԿ</u>	103,7	<u>կաշակ</u>

Լրացուցիչ նշումներ; փոփոխություններ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Կատարողներ՝ (ստորագրություններ)

Ձև N 2

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՈՅԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ
ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՇԱԹՎ-29/279 /նախկին թիվ 37/

Տալու տարեթիվը, ամիսը, ամսաթիվը 23. 11 2012թ

2007 թ-ի ապրիլի 16-ից մինչև 2022 թ-ի ապրիլի 16-ը

Գործողության ժամկետը <ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ> ՍՊԸ

Ընդերքօգտագործողի անվանումը և գտնվելու վայրը Երևան, Վարդանանց փ.28, բն. 74

01Ա 020587 29.12.2004թ

Ընդերքօգտագործողի պետական գրանցման վկայականի համարը և ամսաթիվը _____

Տրամադրված պաշարների քանակն ըստ կարգերի _____

Հանքի տարեկան արտադրողականությունը 6000 մ³/տարի

Օգտակար հանածոյի անվանումը ածխաթթվային հանքային ջուր

Ուղեկից բաղադրիչների անվանումները _____

Օգտակար հանածոյի արդյունահանման նախագիծը ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Ջերմուկի ածխաթթվային հանքային ջրի հանքավայր

Ընդերքօգտագործման պայմանագիրը (նախագծի անվանումը) ԴՎ-279

(համարը, կնքման ամսաթիվը)

Լեռնահատկացման ակտը (համարը, ամսաթիվը)

ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

Կ.Տ.

ԱՐՄԵՆ ՄՈՎԱՍԻՅԱՆ

1adamand_279[1]

քաղ. երևան

«23» 11 2012թ.

Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությունը՝ ի դեմս նախարար ԱՐՄԵՆ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆԻ, որը գործում է Հայաստանի Հանրապետության անունից, իր լիազորությունների սահմաններում (այսուհետ՝ լիազոր մարմին) մի կողմից, և «ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ տնտեսավարող սուբյեկտը (այսուհետ՝ ընդերքօգտագործող), ի դեմս տնօրեն ՀԱԿՈԲ ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ, որը գործում է իր կանոնադրության հիման վրա, մյուս կողմից, ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով, Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին օրենսգրքով (այսուհետ՝ օրենսգիրք) և այլ իրավական ակտերով, համապատասխանաբար նախարարության և տնտեսավարող սուբյեկտի կանոնադրություններով և հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված համապատասխան փաստաթղթերը, տրամադրվող հանքավայրի կամ հանքավայրի տրամադրվող տեղամասի կամ հանքային ջրի աղբյուրի կամ հորատանցքի շահագործման նախագիծը, կնքեցին սույն ընդերքօգտագործման պայմանագիրը (այսուհետ՝ պայմանագիր):

1. Ընդհանուր դրույթներ

1.1 Պայմանագիրը նախատեսում է հանքավայրը կամ հանքավայրի տեղամասը կամ հանքային ջրի աղբյուրը կամ հորատանցքը շահագործման տրամադրելու պայմանները և ժամկետները, լեռնահատկացման կոորդինատները, կամ հանքային ջրի աղբյուրի կամ հորատանցքի կոորդինատները և սանիտարական գոտու սահմանները, կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները, վճարների (բնօգտագործման, բնապահպանական, բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի համալրման, մշտադիտարկումների իրականացման) վճարման վերաբերյալ դրույթներ, բնապահպանական կառավարման պլանը, ընդերքօգտագործման իրավունքի դադարեցման (զգուշացման, հրաժարման, փոփոխության), համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ոլորտում ստանձնած պարտավորությունների չափի և կատարման ժամկետների վերաբերյալ, հանքի փակման հետ կապված դրույթները, ինչպես նաև նրանց փոխհարաբերությունները կարգավորող այլ պայմաններ:

1.2 Պայմանագիրը բաղկացած է հիմնական տեքստից և N 1 հավելվածից, որը կազմում է պայմանագրի անբաժանելի մասը:

1.3 Պայմանագրով չկարգավորված հարաբերությունները, այդ թվում՝ կողմերի այլ իրավունքները կարգավորվում են օրենսգրքով, ինչպես նաև ոլորտը կարգավորող այլ իրավական ակտերով:

2. Պայմանագրի առարկան

2.1 Պայմանագրով՝ լիազոր մարմինն ընդերքօգտագործողին տարեկան 6000մ³ օգտակար հանածոյի պաշարների

(օգտակար հանածոյի քանակը, մ³, գ/տ)

բուժական նպատակով ժամանակավոր տիրապետմանն ու օգտագործմանն է հանձնում 2011 թ-ի մարտի 1-ից մինչև 2022թ-ի օգոստոսի 15-ը ժամկետով, իսկ ընդերքօգտագործողն ընդունում է՝

«Վայոց Ձորի մարզի Զերմուկի ածխաթափային հանքային ջրերի հանքավայրի

(հանքավայրի անվանումը)

թիվ 30/62 հորատանցք

(տեղամասի անվանումը կամ հանքային ջրերի աղբյուրի անվանումը կամ հորատանցքի համարը)

հաշվեկշռային պաշարներն օգտագործման ամբողջ ժամկետի համար 68750մ³

(հիմնական և ուղեկից օգտակար հանածոների քանակները՝ ըստ կարգերի)

որոնք հատկազօծի վրա և ըստ խորության սահմանափակվում են հետևյալ կոորդինատներով՝

(տրամադրվող պաշարների սահմանների ծայրակետային կոորդինատները)

հանքային ջուր և ածխաթթու գազ

(հիմնական և ուղեկից բաղադրիչների պարունակությունը %, գ/տ և այլն)

(օգտակար հանածոյի հիմնական ցուցանիշները)

Պայմանագրի N 1 հավելվածով նշվում են ընդերքօգտագործողի ֆինանսական առաջարկները և նրա կողմից վճարվող ընդերքօգտագործման վճարները:

Պայմանագիրն ըստ անհրաժեշտության կարող է ունենալ նաև այլ հավելվածներ՝ օգտակար հանածոյի արդյունահանման և հումքի վերամշակման աշխատանքների ժամկետները, ըստ փուլերի, իսկ զուգահեռաբար երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ կատարելու դեպքում դրանց կատարման ժամանակացույցի:

2.2 Լիազոր մարմինը երաշխավորում է, որ պայմանագրի 2.1-ին կետում նշված հանքավայրը կամ հանքավայրի տեղամասը գրավ դրված, վարձակալության, անհատույց օգտագործման տրված չէ, կառուցապատված կամ կառուցապատման իրավունքով ծանրաբեռնված չէ, ինչպես նաև արգելանքի տակ չի գտնվում:

2.3 Պայմանագրի գործողության ընթացքում հանքավայրի օգտագործման արդյունքում ընդերքօգտագործողի ստացած շահույթը նրա սեփականությունն է:

3. Կողմերի իրավունքները և պարտականությունները

3.1 Լիազոր մարմինը իրավունք ունի՝

3.1.1 ընդերքօգտագործողից պահանջելու հանքավայրը շահագործել ընդերքի օգտագործման և պահպանության բնագավառում ընդունված ստանդարտներին, նորմերին ու կանոններին համապատասխան.

3.1.2 գրավոր զգուշացնելու և վաղաժամկետ լուծելու պայմանագիրն օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի համաձայն.

3.1.3 ստուգելու ընդերքօգտագործման ընթացքում երկրաբանական և մարկշեյդերական փաստագրության վարման լիարժեքությունը, օգտակար հանածոների պաշարների շարժի հաշվառման իրականացման և տեղեկատվության ներկայացման սահմանված պահանջների կատարումը.

3.1.4 ստուգելու ընդերքօգտագործման վճարների օբյեկտ համարվող փաստացի ծավալների չափաքանակների, վճարների հաշվարկման և հաշվարկ-հաշվետվությունների ներկայացման կարգի պահանջների կատարումը.

3.1.5 ստուգելու ընդերքօգտագործման պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների և նախագծի պահանջների կատարումը՝ բացառությամբ բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում բնապահպանության բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմնի իրավասությունների.

3.1.6 պահանջելու ընդերքօգտագործողից օգտակար հանածոների հիմնական ու դրանց ուղեկցող բաղադրամասերի ողջամիտ և համալիր օգտագործում, կամ դրանց պահեստավորումն ու պահպանումը.

3.1.7 պահանջելու ընդերքօգտագործողից ընդերքօգտագործման իրավունքի ժամկետը լրանալուց հետո կամ դրանից հրաժարվելու դեպքում նրանց տնօրինման տակ գտնվող երկրաբանական տեղեկությունը 3 ամսվա ընթացքում հանձնել լիազոր մարմնին.

3.1.8 իրականացնելու ընդերքի տրամադրված տեղամասում երկրաբանական ուսումնասիրություններ(մոնիտորինգի վարում)՝ այդ մասին առնվազն 14 օր առաջ գրավոր իրազեկելով ընդերքօգտագործման իրավունք կրողին.

3.1.9 ստուգվող սուբյեկտի ներկայացուցչի մասնակցությամբ անարգել մուտք գործելու ստուգվող սուբյեկտի գրասենյակային, արտադրական, պահեստային, լաբորատոր և այլ տարածքներ ու ստորաբաժանումներ.

3.1.10 ստուգման ընթացքում ստուգվող սուբյեկտից պահանջելու փաստաթղթեր, տվյալներ, բացատրություններ, տեղեկանքներ, ինչպես նաև վերցնելու փորձանմուշներ, կատարելու կապարակնքում և չափագրումներ, որոնք անմիջականորեն առնչվում են ստուգման նպատակներին.

3.1.11 ընդերքի օգտագործման և պահպանության պետական վերահսկողություն իրականացնելու տեսչական ստուգումների, ստուգումների և ուսումնասիրությունների միջոցով՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով և

ընդերքի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքի դրույթներին համապատասխան:

3.2 Լիազոր մարմինը պարտավոր է՝

3.2.1 ընդերքօգտագործողին սահմանված կարգով տրամադրել հանքավայրին վերաբերվող փաստաթղթերը:

3.2.2 գրավոր իրազեկել ընդերքօգտագործողին առնվազն 14 օր առաջ ընդերքի տրամադրված տեղամասում երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքներ իրականացնելու համար օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 5-րդ կետով տրված համաձայնության մասին:

3.3 Ընդերքօգտագործողն իրավունք ունի՝

3.3.1 բացառիկ իրավունքով կատարելու երկրաբանական ուսումնասիրություն սանիտարական գոտու սահմաններում, իսկ հատկացված ընդերքի տեղամասում (հորատանցքում)՝ օգտակար հանածոյի արդյունահանում:

3.3.2 մտնելու ընդերքի տեղամաս և իրականացնելու նախագծով նախատեսված բոլոր աշխատանքներն օգտակար հանածոյի արդյունահանման և ուսումնասիրության նպատակով:

3.3.3 օգտակար հանածոյի արդյունահանման նպատակով կառուցելու անհրաժեշտ շենքեր, շինություններ, հաղորդակցության ուղիներ, տեղադրելու սարքավորումներ, փոխադրելու և հարստացնելու արդյունահանված օգտակար հանածոն:

3.3.4 տնօրինելու արդյունահանված օգտակար հանածոն:

3.3.5 իրեն տրամադրված օգտակար հանածոյի արդյունահանման իրավունքի շրջանակում երկրաբանական ուսումնասիրություն իրականացնելու նպատակով քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի կնքմամբ ներգրավելու երրորդ անձանց:

3.3.6 դիմելու լիազոր մարմին օգտակար հանածոյի արդյունահանման պայմանագրի պայմանները փոփոխելու նպատակով, եթե հայտնվել են էապես նոր՝ նախկինում չնախատեսված հանգամանքներ:

3.3.7 վաղաժամկետ հրաժարվելու օգտակար հանածոյի արդյունահանման իրավունքից՝ կատարելով պայմանագրով և օրենսգրքով նախատեսված պարտավորությունները:

3.4 Ընդերքօգտագործողը պարտավոր է՝

3.4.1 իրականացնել աշխատանքներն օգտակար հանածոյի արդյունահանման պայմանագրի և նախագծի պայմաններին համապատասխան:

3.4.2 կատարել լիազոր մարմնի և այլ իրավասու պետական մարմինների՝ օրենսդրության պահանջների պահպանման նպատակով տրված ցուցումները:

3.4.3 պահպանել օգտակար հանածոյի արդյունահանման, տեղափոխման և վերամշակման ընթացքում Հայաստանի Հանրապետությունում ընդունված ստանդարտների, նորմերի ու կանոնների պահանջները.

3.4.4 ապահովել օգտակար հանածոյի արդյունահանման նախագծի պահանջների կատարումը.

3.4.5 վարել երկրաբանական, մարկշեյդերական և այլ փաստագրություն, պահպանել դրանք ընդերքօգտագործման բոլոր ձևերի աշխատանքների ընթացքում.

3.4.6 վարել օգտակար հանածոների պաշարների ամենօրյա շարժի գրանցամատյանը.

3.4.7 ներկայացնել լիազոր մարմին օգտակար հանածոների պաշարների շարժի վերաբերյալ եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունները.

3.4.8 հանձնել լիազոր մարմնին անհրաժեշտ երկրաբանական տեղեկությունը.

3.4.9 հավաքել, պահպանել և լիազոր մարմնին տրամադրել ուսումնասիրված, արդյունահանված և ընդերքում կորսված օգտակար հանածոների պաշարների, դրանց պարունակած բաղադրամասերի, որակի ու քանակի մասին տվյալներ.

3.4.10 ապահովել ընդերքօգտագործման հետ կապված աշխատանքների կատարման անվտանգությունը.

3.4.11 ապահովել ընդերքի, մթնոլորտի, հողի, անտառների, ջրերի ու բնության և շրջակա միջավայրի մյուս օբյեկտների, ինչպես նաև շինությունների և այլ կառույցների պահպանությունն ընդերքօգտագործման հետ կապված աշխատանքների վնասակար ազդեցությունից.

3.4.12 ապահովել բնության, պատմական և մշակույթի հուշարձանների պահպանությունն ընդերքօգտագործման հետ կապված աշխատանքների վնասակար ազդեցությունից.

3.4.13 ապահովել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության եզրակացությամբ նախատեսված պայմանները.

3.4.14 տեղեկացնել լիազոր մարմնին օգտակար հանածոյի արդյունահանման պայմանագրում չնշված օգտակար հանածոների կուտակումների հայտնաբերման մասին դրանց հայտնաբերումից հետո՝ 14 օրվա ընթացքում.

3.4.15 նոր հայտնաբերված օգտակար հանածոների արդյունահանում չիրականացնելու դեպքում իրականացնել դրա պահուստավորումը կառավարության սահմանած կարգով.

3.4.16 ապահովել հանքի փակման ծրագրի, այդ թվում՝ հանքի փակումից հետո աշխատուժի սոցիալական մեղմացման նախատեսվող միջոցառումների իրականացումը.

3.4.17 ապահովել փակվող հանքի անմիջական ազդեցության գոտում գտնվող համայնքների սոցիալ-տնտեսական մեղմացման նախատեսվող միջոցառումների իրականացումը.

3.4.18 ոչ ուշ, քան հինգ տարին մեկ անգամ շահագործվող հանքավայրում (տեղամասում) կոնդիցիաները և պաշարները ենթարկել վերազնահատման և ներկայացնել լիազոր մարմնի վերահաստատմանը.

3.4.19 ընդերքօգտագործման իրավունքի ժամկետը լրանալուց հետո կամ դրանից հրաժարվելու դեպքում իր տնօրինման տակ գտնվող երկրաբանական տեղեկությունը 3 ամսվա ընթացքում սահմանված կարգով հանձնել լիազոր մարմնին:

3.4.20 տեղեկացնել ընդերքօգտագործման իրավունքի իրավահաջորդության մասին լիազոր մարմնին վերակազմակերպման գրանցման պահից 14 օրվա ընթացքում:

3.4.21 թույլատրել լիազոր մարմնին ստուգման նպատակով անարգել մուտք գործելու գրասենյակային, արտադրական, պահեստային, լաբորատոր և այլ տարածքներ ու ստորաբաժանումներ:

3.4.22 տրամադրել լիազոր մարմնին ստուգման ընթացքում պահանջվող փաստաթղթեր, տվյալներ, բացատրություններ, տեղեկանքներ, ինչպես նաև թույլատրել վերցնելու փորձանմուշներ, կատարել կապարակներում և չափագրումներ, որոնք անմիջականորեն առնչվում են ստուգման նպատակներին:

3.4.23 կատարել Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով սահմանված բոլոր պարտականությունները:

4. Ձգուշացում

4.1 Լիազոր մարմինը, օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի համաձայն, կարող է ընդերքօգտագործողին տալ զգուշացում, եթե նա՝

4.1.1 չի կատարում օրենսգրքով նախատեսված պարտավորությունները:

4.1.2 չի կատարում ընդերքօգտագործման իրավունքի պայմանները, այդ թվում՝ պայմանագրով, նախագծով ընդերքօգտագործման իրավունքով նախատեսված

4.1.3 իր պարտավորությունների իրականացմանն առնչվող պայմանները՝ բացառությամբ օրենսգրքով սահմանված դեպքերի

4.1.4 չի վճարել օրենքով նախատեսված վճարները՝ սահմանված օրվանից մեկ ամսվա ընթացքում:

4.2 Լիազոր մարմինն իրավունք չունի որոշում ընդունելու ընդերքօգտագործման իրավունքի դադարեցման մասին, եթե իրավունք կրողը զգուշացման մասին ծանուցումը ստանալուց հետո՝ ոչ ավելի, քան 90 օրվա ընթացքում վերացրել է նշված հիմքերը:

5. Հաշվետվություններ և տեղեկություն

5.1 Ընդերքօգտագործման իրավունք կրողը լիազոր մարմին օրենսգրքով, այլ օրենքներով սահմանված կարգերով պարտավոր է ներկայացնել հետևյալ հաշվետվությունները և տեղեկությունները՝

5.1.1 ընդերքօգտագործման բնագավառում բնօգտագործման վճարների հաշվարկ-հաշվետվություն.

5.2 Հաշվետվությունների ձևերի փոփոխման դեպքում լիազոր մարմինը պարտավոր է այդ մասին տեղեկացնել ընդերքօգտագործողին՝ փոփոխությունների կատարման պահից մեկամսյա ժամկետում:

5.3 Ընդերքօգտագործողը սահմանված վճարների վերաբերյալ տեղեկատվությունը լիազոր մարմին է ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված ժամկետներում, կարգով և ձևով:

6. Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելը, գործողության ժամկետը և լուծումը

6.1 Պայմանագիրն ուժի մեջ է մտնում կնքման պահից և գործում է թույլտվության գործողության ամբողջ ժամանակահատվածում, եթե պայմանագրով սահմանված հիմքերով պայմանագիրը վաղաժամկետ չի լուծվել:

6.2 Պայմանագիրը գործում է նաև ժամկետի կամ թույլտվությամբ տրամադրված ընդերքի տեղամասի սահմանված կարգով փոփոխության դեպքում: Եթե երկարաձգվել է թույլտվության պայմանների փոփոխությամբ, ապա պայմանագիրը շարունակում է գործել՝ հաշվի առնելով այդ փոփոխությունները:

6.3 Պայմանագիրը կարող է լուծվել՝

6.3.1 լիազոր մարմնի նախաձեռնությամբ՝ ընդերքօգտագործողի կողմից պայմանագրի դրույթների խախտման դեպքում.

6.3.2 ընդերքօգտագործողի նախաձեռնությամբ՝ ընդերքօգտագործողի կողմից ընդերքօգտագործման իրավունքի օբյեկտ հանդիսացող ընդերքի ամբողջ տեղամասից հրաժարվելու դեպքում դիմում ներկայացնելու և լիազոր մարմնի կողմից հրաժարման հավաստագիր տրամադրելու դեպքում.

6.3.3 թույլտվության ժամկետի ավարտի դեպքում:

6.4 Լիազոր մարմնի կողմից թույլտվությունն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում և կարգով վաղաժամկետ դադարեցվելու դեպքում պայմանագիրը համարվում է լուծված:

7. Պայմանագրում փոփոխություն կատարելու հիմքերը

Լրահետախուզման և (կամ) շահագործական հետախուզման արդյունքում հանքավայրում պաշարների էական փոփոխության, հանքավայրի լեռնաերկրաբանական, տեխնիկատնտեսական պայմանների զգալի փոփոխման դեպքում ընդերքօգտագործողի առաջարկությամբ լիազոր մարմինը կարող է ընդերքօգտագործման իրավունքը ձևավորող փաստաթղթերում կատարել համապատասխան փոփոխություններ: Հանքավայրի շահագործման փոփոխված պայմանները ներկայացվում են առանձին (հավելված ---):

8. Անհաղթահարելի ուժի, ինչպես նաև կողմերի գործունեության հետ չկապված դեպքեր

Պայմանագրով պարտավորություններն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չկատարելու դեպքում կողմերն ազատվում են պատասխանատվությունից, եթե դա եղել է անհաղթահարելի ուժի ազդեցության արդյունք, որը ծագել է սույն պայմանագիրը կնքելուց հետո, և որը կողմերը չէին կարող կանխատեսել կամ կանխարգելել: Այդպիսի իրավիճակներ են՝ հրդեհների, ջրհեղեղների, երկրաշարժերի, փոթորիկների կամ այլ բնական աղետների, ինչպես նաև պայթյունների, պատերազմի, ահաբեկչության, քաղաքացիական պատերազմի, անկարգությունների, ապստամբության, ազգայնացման և այլ դեպքեր, որոնք անհնարին են դարձնում սույն պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների կատարումը:

9. Վեճերի լուծումը

Պայմանագրի կատարման ընթացքում կողմերի միջև առաջացած վեճերը լուծվում են բանակցությունների միջոցով: Համաձայնություն ձեռք չբերվելու դեպքում վեճերի լուծումը կատարվում է դատական կարգով:

10. Ծանուցում

Պայմանագրի գործողության ընթացքում կողմերի միջև ծանուցումները, հաղորդումների կատարումը համարվում է պատշաճ, եթե կատարված է գրավոր և տրված է առձեռն, կամ ուղարկված է պատվիրված նամակով կամ էլեկտրոնային փոստով կամ կատարված է փոխանցում ֆաքսի միջոցով կողմի ստորև նշված հասցեով կամ այդ նպատակով կողմի նշած մեկ այլ հասցեով, ընդ որում յուրաքանչյուր դեպքում պետք է առկա լինի գրավոր ստացական, որը կարող է փոխանցվել էլեկտրոնային փոստի կամ ֆաքսի միջոցով:

11. Այլ դրույթներ

11.1 Սույն պայմանագրի հավելվածները կազմում են նրա անբաժանելի մասը.

11.2 Սույն պայմանագիրը կազմված է 3 օրինակից՝ հայերեն լեզվով, որոնք ունեն հավասարազոր իրավաբանական ուժ.

11.3 Պայմանագրին կցվում է հավելված՝ N 1 ֆինանսական առաջարկները և ընդերքօգտագործման վճարները 1 էջից:

12. Կողմերի գտնվելու վայրը, բանկային վավերապայմանները և ստորագրությունները

Լիազոր մարմին ՀՀ Էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն

ՀՀ, Երևան 0010, Հանրապետության հրապարակ, Կառավարության տուն 2
(փոստային դասիչը, գտնվելու վայրը)
հեռ.521-964, ֆաքս՝ (37410) 526-365; Ֆին. նախ. գործառն. վարչ. հ/հ900011009082
(հեռախոսահամարները, հեռագրային դասիչները, հաշվարկային հաշիվ)

Ընդերքօգտագործող «ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ, ք.Երևան, Վարդանանց 70/28

(փոստային դասիչը, գտնվելու վայրը.)

հեռ.278642, Հայկական զարգացման բանկ, հ/հ 1810052112043312
(հեռախոսահամարները, հեռագրային դասիչները, հաշվարկային հաշիվ, հարկային կոդը)

**ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ
ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ՝**

ԱՐՄԵՆ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

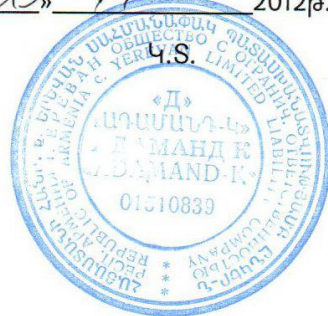

_____ (ունը)
«23» 11 2012թ.
Կ.Տ.

ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ՝
«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ
(կազմակերպության անվանումը)

ՀԱԿՈՒԲ ՀԱԿՈՒԲՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

_____ (ստորագրությունը)

«23» 11 2012թ.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԵՎ ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԸ

1. Պետական տուրքի և ընդերքօգտագործման վճարներ

1.1 ընդերքօգտագործման դիմաց ընդերքօգտագործողների կողմից Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե վճարում են պարտադիր վճարներ (բնապահպանական, բնօգտագործման կամ ոռոյալի)՝ «Բնապահպանական և բնօգտագործման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով և չափով:

1.2 ընդերքօգտագործման թույլտվության դիմաց ընդերքօգտագործողների կողմից Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե վճարվում է տարեկան պետական տուրք՝ համաձայն «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով և չափով:

**ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ
ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ՝**

ԱՐՄԵՆ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

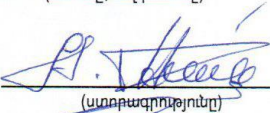

_____ (անունը)
«23» _____ 2012թ.
Կ.Տ.

ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ՝

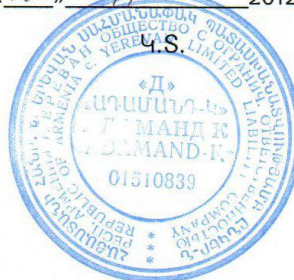
«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ

(կազմակերպության անվանումը)

ՀԱԿՈԲ ՀԱԿՈՐՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

_____ (ստորագրությունը)

«23» _____ 2012թ.

ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՈՅԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ
2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՄԲԵՐԻ 23-Ի ԹԻՎ ՊՎ-279 ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ

Ք. Երևան

«20» Հոկտեմբերի 2014թ.

Հիմք ընդունելով՝ ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարի 2014 թվականի նոյեմբերի 11-ի N 173-Ա հրամանը և «Ադամանդ-Կ» ՍՊ ընկերության 2014 թվականի հոկտեմբերի 23-ի թիվ 35 գրությունը, ՀՀ Վայոց Ձորի մարզի Ջերմուկի ածխաթափային հանքային ջրի հանքավայրի թիվ 30/62 հորատանցքի օգտակար հանածոյի արդյունահանման նպատակով ընդերքօգտագործման պայմանագրում ջրաքանակ ավելացնելու համար, ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությունը՝ ի դեմս նախարար ԵՐՎԱՆԴ ԶԱԽԱՐՅԱՆԻ, մի կողմից, և «Ադամանդ-Կ» ՍՊԸ-ն՝ ի դեմս գործադիր տնօրեն ՀԱԿՈՐ ՀԱԿՈՐՅԱՆԻ, մյուս կողմից, կատարում են հետևյալ փոփոխությունները 2012 թվականի նոյեմբերի 23-ին կնքած օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով ընդերքօգտագործման ՊՎ-279 պայմանագրում.

1. Պայմանագրի 2.1 կետում առաջին պարբերության մեջ՝
  - «6000մ³» թիվը փոխարինել՝ «8000մ³» թվով.
  - «68750մ³» թիվը փոխարինել՝ «107500մ³» թվով.

2. Պայմանագրի սույն փոփոխությունը հանդիսանում է 2012 թվականի նոյեմբերի 23-ին կնքած թիվ ՊՎ-279 պայմանագրի անբաժանելի մասը և ուժի մեջ է մտնում կողմերի կողմից ստորագրելու պահից, իսկ պայմանագիրը շարունակում է գործել՝ հաշվի առնելով այս փոփոխությունը:

ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ
ՆԱԽԱՐԱՐ

ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ՝
«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ
(կազմակերպության անվանումը)

ԵՐՎԱՆԴ ԶԱԽԱՐՅԱՆ
(անուն, ազգանուն)

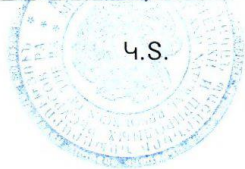
ՀԱԿՈՐ ՀԱԿՈՐՅԱՆ
(անուն, ազգանուն)

(ստորագրություն)
« 20 » / 11 / 2014թ.

(ստորագրություն)
« 20 » / 11 / 2014թ.

ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ
ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՈՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 23-Ի ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՊՎ-279 ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ

ք. Երևան

«27» Տեպտեմբեր 2015 թ.

Հիմք ընդունելով՝ ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարի
24.05. 2015 թ. N 201 -Ա հրամանը, «Ադամանդ-Կ» ՍՊ ընկերության՝ 2012
թվականի նոյեմբերի 23-ի օգտակար հանածոյի արդյունահանման նպատակով
ընդերքօգտագործման թիվ ՊՎ-279 պայմանագրի 2.1 կետի առաջին պարբերության մեջ՝

- 1) «8000 մ³» թիվը և բառերը փոխարինել՝ «13000 մ³, հորատանցք՝ թիվ 30/62 – 10500 մ³, հորատանցք՝ թիվ 24/62 – 2500 մ³» թվերով և բառերով.
- 2) «107500մ³» թիվը փոխարինել՝ «142500մ³» թվով.
- 3) նույն պարբերության մեջ «թիվ 30/62» թվից հետո լրացնել՝ «և թիվ 24/62» թիվը:

Սույն փոփոխությունը համարվում է՝ օգտակար հանածոյի արդյունահանման
նպատակով ընդերքօգտագործման ՊՎ-279 պայմանագրի անբաժանելի մասը:

ՀՀ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ
ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ՝

ԵՐՎԱՆԴ ԶԱԽԱՐՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

«27» Տեպտեմբեր 2015 թ.
Կ.Տ.

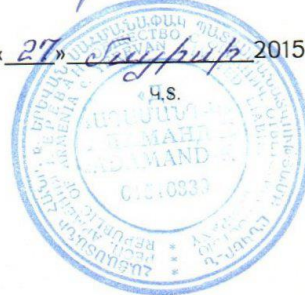
ԸՆԴԵՐՔՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ՝

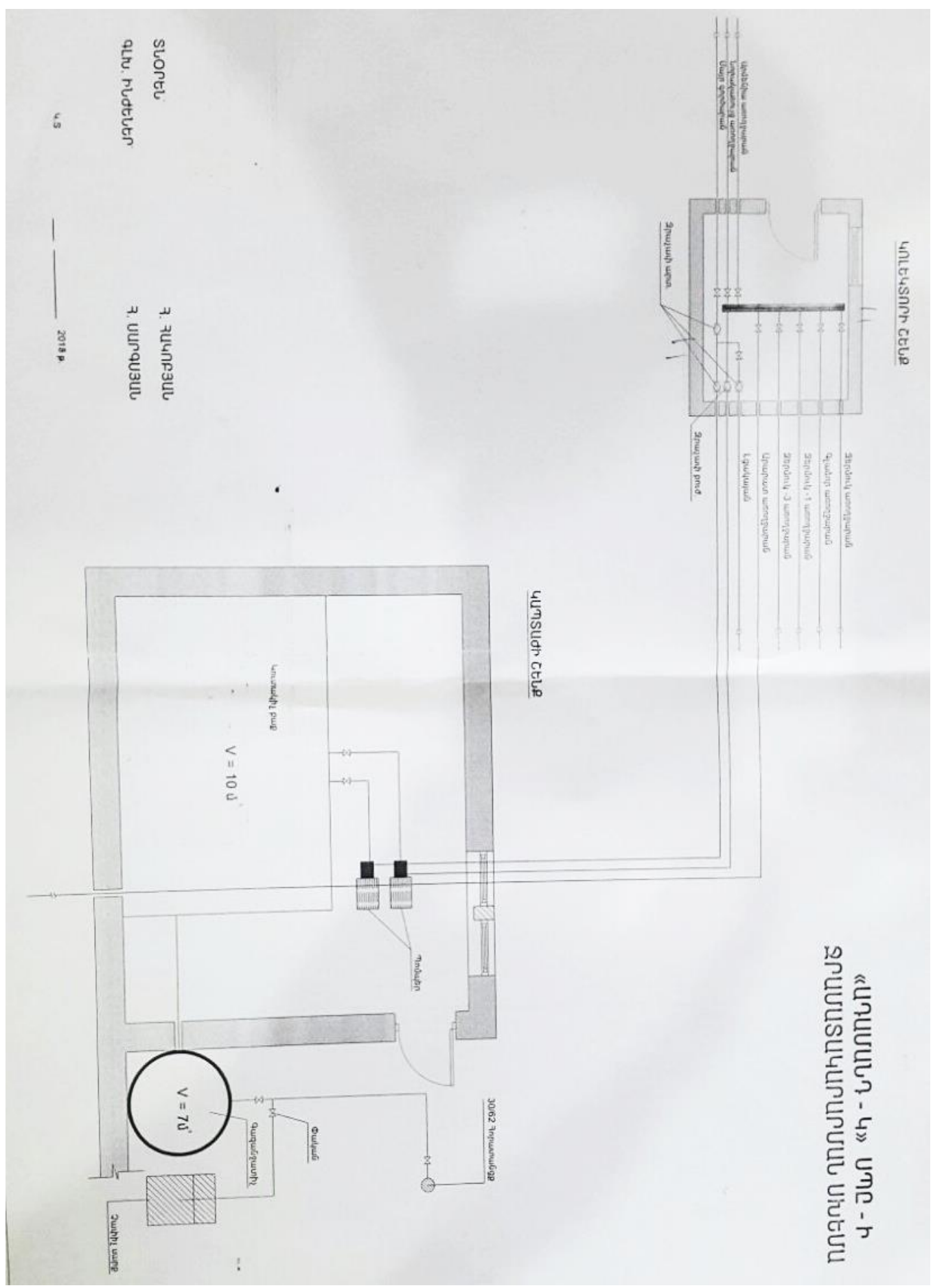
«ԱԴԱՄԱՆԴ-Կ» ՍՊԸ
(կազմակերպության անվանումը)

ՀԱԿՈՔ ՀԱԿՈՔՅԱՆ
(անունը, ազգանունը)

«27» Տեպտեմբեր 2015 թ.

ՏՆՕՐՏՆ
ՄԻՋԵՆԱՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿ

Ք. ԳՐԿԻՆՅԱՆ
Ք. ՄԱՐԿԱՆՅԱՆ

Կ.Տ

2018 թ.

«ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՊԼԵԿՍԻՆԻ»

Գրականություն

1. ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության պաշտոնական կայքի տվյալներ
2. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван: “Айастан”, 1976 г.
3. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
4. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
5. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. – Ереван: изд-во АН Арм ССР
6. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К ,1954
8. “Растительность Армянской ССР”. Магакьян А.К.
9. “Флора, растительность и растительные ресурсы Армении”, Институт ботаники НАН РА
Армянское ботаническое общество. Ереван
10. “Дикорастущие съедобные растения Армении”. А.П. Тер-Восканян, Ученые записки
Ереванского государственного института.
11. “Цветущие уголки биоразнообразия”, FAO, <http://www.fao.org/3/i1687r/i1687r08.pdf>
12. ՀՀ Վայոց ձորի մարզպետարանի պաշտոնական կայք